

Türk dövlətləri arasında strateji tərəfdaşlıq möhkəmlənir

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Macarıstana işgüzar səfər edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Macarıstanın Baş naziri Viktor Orbanın dəvəti ilə mayın 20-də Macarıstana işgüzar səfər edib.

Dövlətimizin başçısının şərəfinə fəxri qarovul dəstəsinin düzüldüyü paytaxt Budapeştin Ferents List adına Beynəlxalq Hava Limanında Azərbaycan Prezidentini Macarıstanın Avropa İttifaqı məsələləri üzrə naziri Yanoş Boka və digər rəsmi şəxslər qarşılayıblar.

Həmin gün Prezident İlham Əliyevin Macarıstanın Baş naziri Viktor Orban ilə görüşləri olub. Viktor Orban həm Macarıstana işgüzar səfər etməsinə və səfər çərçivəsində keçirilən ikitərəfli görüşlərə, həm də Türk Dövlətləri Təşkilatının Dövlət Başçıları Şurasının qeyri-rəsmi iclasında iştiraka dəvəti qəbul etdiyinə görə Prezident İlham Əliyevə təşəkkürünü bildirib.

Baş nazir vurğulayıb ki, ölkəsinin Türk Dövlətləri Təşkilatında müşahidəçi dövlət olaraq bu tədbirə ev sahibliyi etməsi Macarıstanın təşkilat çərçivəsində əməkdaşlığa sadiqliyinin göstəricisidir. İkitərəfli əlaqələrimizin bütün sahələrdə uğurla inkişaf etməsindən məmnunluğunu bildiren Viktor Orban Macarıstan iqtisadiyyatının çətin vaxtlarında Azərbaycanın dost ölkə olaraq göstərdiyi dəstəyin yüksək qiymətləndirildiyini deyib.

Dövlətimizin başçısı ölkələrimiz arasında dostluq və strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinin olduğunu vurğulayaraq, mütəmadi qarşılıqlı səfərlərin həyata keçirildiyini qeyd edib.

Prezident İlham Əliyev Türk Dövlətləri Təşkilatının Dövlət Başçıları Şurasının qeyri-rəsmi iclasının keçirilməsini vacib bir addım kimi qiymətləndirib. Azərbaycanın təşəbbüsü ilə Türk Dövlətləri Təşkilatının ilk qeyri-rəsmi Zirvə görüşünün Şuşa şəhərində keçirildiyini xatırladan və bunun artıq ənənəyə çevrildiyini deyən dövlətimizin başçısı ikinci bu cür tədbirin müşahidəçi dövlət olaraq Macarıstanda keçirilməsini məmnunluqla vurğulayıb. Söhbət zamanı Azərbaycanla Macarıstan arasında

sında sıx siyasi dialoqun mövcud olduğu, mütəmadi şəkildə məsləhətləşmələrin aparıldığı və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində ölkələrimizin bir-birini dəstəklədiyi qeyd edilib. Enerji, investisiyalar, əczaçılıq, qida sənayesi və digər sahələrdə əməkdaşlığın inkişafından danışılıb.

Görüşdən sonra Prezident İlham Əliyev və Macarıstanın Baş naziri Viktor Orban mətbuata bəyanatlarla çıxış ediblər. Baş nazir Viktor Orban Prezident İlham Əliyevi Budapeştdə səmimi salamlayaraq, Azərbaycanı Macarıstanın çətin anlarında dəstək vermiş dost ölkə kimi təqdim edib. O, Macarıstanın dənizə çıxışı olmayan ölkə olduğunu və enerji təhlükəsizliyi üçün Azərbaycanın rolunu xüsusi vurğulayıb. Viktor Orban bildirib ki, Azərbaycan qazı sayəsində Macarıstan əhalisi daha münasib qiymətə enerji ilə təmin olunub. Macarıstan şirkətlərinin Azərbaycanın neft-qaz layihələrində iştirak etməsinə iqtisadi və mənəvi baxımdan mühüm hesab edib. O, həmçinin Ermənistan-Azərbaycan arasında sülh müqaviləsi məsələsinə toxunub və münasibətlərin yalnız danışıqlar yolu ilə həllini vacib sayıb.

Prezident İlham Əliyev göstərilən qonaqpərvərliyə görə təşəkkürünü bildirib və ölkələr arasında strateji tərəfdaşlığın möhkəmləndiyini qeyd edib. O, Azərbaycan və Macarıstan arasında tarixi və coğrafi oxşarlıqların qarşılıqlı anlayışı asanlaşdırdığını vurğulayıb. Prezident İlham Əliyev bildirib ki, Azərbaycan da yaxın keçmişdə müharibə aparıb və ərazi bütövlüyünü bərpa edib. 44 günlük müharibə BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsinə əsaslanan özünümüdafiə hüququ çərçivəsində aparılıb. Dövlətimizin başçısı Ermənistanla sülh danışıqlarının təşəbbüskarı kimi Azərbaycanın təqdim etdiyi sülh müqaviləsi layihəsinin qəbul edildiyini bildirib. Müqavilənin bağlanması üçün əsas şərtlər kimi Ermənistan Konstitusiyasının dəyişdirilməsi və Minsk qrupunun ləğv edilməsini qeyd edib.

Bəyanatında Prezident İlham Əliyev energetika sahəsində əməkdaşlığın uğurla davam etdi-

yini, Macarıstanın Azərbaycanın əsas neft və qaz yataqlarında pay sahibi olduğunu bildirib. Prezident Azərbaycanın yaşıl enerji sahəsində də iddialı planlara sahib olduğunu və bu istiqamətdə əməkdaşlığın genişləndiyini deyib. Dövlətimizin başçısı Macarıstanın müstəqil siyasətini yüksək qiymətləndirərək, bu siyasətin Avropa İttifaqı daxilində aparılmasının böyük siyasi iradə tələb etdiyini vurğulayıb.

Mayın 21-də Budapeştdə Nobel mükafatı laureatı Əziz Sancarın Əlişir Nəvai Beynəlxalq Mükafatı ilə təltif olunması mərasimi keçirilib. Prezident İlham Əliyev tədbirdə iştirak edib.

Həmin gün Macarıstanın paytaxtı Budapeştdə keçirilən Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) Dövlət başçılarının qeyri-rəsmi Zirvə görüşündə 71 bənddən ibarət Bəyannamə imzalanıb.

Sənəd Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev, Qırğız Respublikasının Prezidenti Sadır Japarov, Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan, Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyev və TDT-nin Baş katibi Kubanıçbek Ömürəliyev tərəfindən imzalanıb.

Türk xalqlarının tarix boyu dünya sivilizasiyasına mühüm töhfələrini, o cümlədən Avropa və Asiyanın mədəni və siyasi cəhətdən formalaşmasında davamlı irsini, Türk dövlətlərinin dünyada müasir siyasi, iqtisadi və sosial tərəqqiyə, o cümlədən regional və global sülh və təhlükəsizliyə təsir göstərməkdə mühüm rolunu vurğulayan dövlət başçıları TDT-nin təşkilatın institusional əsasını qoyan tarixi Naxçıvan Sazişinin prinsiplərinə, məqsədlərinə və ruhuna sarsılmaz sadiqliyini bir daha təsdiqləyiblər.

Türk dövlətlərinin regionda və onun hüdudlarından kənarda rolunu artıran siyasi, iqtisadi, ekoloji, sosial və mədəni nailiyyətləri təqdir edən prezidentlər "Türk Dünyası Xartiyası"nı türk xalqlarının ortaq mədəniyyətinin, adət-ənənələrinin, dilinin və tarixinin əsas ifadəsi və onların ortaq türk

kimliyinin möhkəmləndirilməsi üçün birləşdirici çərçivə kimi tanıyıblar.

Azərbaycan, qazax, qırğız, türk və özbək dillərində imzalanan Bəyannamədə Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv və müşahidəçi ölkələrin çoxşaxəli əməkdaşlığının, regional və global sabitlik, təhlükəsizlik və humanitar məsələlərdə həmrəy mövqelərinin gücləndirilməsinə dair qəti iradəsi ifadə edilib. Sənəddə qarşılıqlı maraq doğuran bir çox məsələlər, o cümlədən mədəniyyət, gənclər siyasəti, iqlim və enerji sahələrində birgə təşəbbüslər və qarşılıqlı dəstək mexanizmləri vurğulanıb.

Budapeştdə Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) Dövlət başçılarının qeyri-rəsmi Zirvə görüşü də keçirilib.

Dövlətimizin başçısı Macarıstanda keçirilən qeyri-rəsmi Zirvə görüşündə çıxış edərək, Azərbaycan ilə Macarıstan arasında strateji tərəfdaşlığın inkişafını vurğulayıb. O, Türk Dövlətləri Təşkilatının əvvəlki və qarşıdakı Zirvə görüşlərindən danışıraq, bu çərçivədə əməkdaşlığın dərinləşdiyini qeyd edib. Prezident Azərbaycanın nəqliyyat-logistika sahəsindəki investisiyalar və Orta Dəhlizin gücləndirilməsi istiqamətində gördüyü işlər barədə məlumat verib. COP29-un Bakıda uğurla keçirildiyini və bu tədbirin "Bakı sıçrayışı" kimi tarixə düşdüyünü bildirib. Çıxışın sonunda Prezident yaşıl enerji sahəsində yeni regional əməkdaşlıqlardan danışıraq, Zirvə görüşünün təşkilinə görə Macarıstanı təbrik edib.

Daha sonra Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev, Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan, Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyev və Türk Dövlətləri Təşkilatının Baş katibi Kubanıçbek Ömürəliyev çıxış edərək təşkilata üzv ölkələr arasında strateji tərəfdaşlıq və əməkdaşlığın inkişafından məmnunluqla bəhs ediblər. Ortaq tarixi və mədəni dəyərlərə əsaslanan bu birliyin regionda sülhün, sabitliyin və rifahın möhkəmlənməsində mühüm rol oynadığını vurğulayıblar.

Prezident İlham Əliyevin Macarıstana işgüzar səfəri mayın 21-də başa çatıb.

Türk dünyasının sevimli və bəxtiyar şairi

Şəkida akademik Bəxtiyar Vahabzadənin 100 illiyi qeyd olunub

Mayın 18-də Şəki şəhərində Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) və Mahmud Kaşqari adına Beynəlxalq Fondun birgə təşkilatçılığı ilə unudulmaz Xalq şairi, müasir Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, akademik Bəxtiyar Vahabzadənin anadan olmasının 100 illiyinə həsr edilmiş beynəlxalq konfrans keçirilib.

Tədbirdə AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli, Şəki Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Elxan Usubov, Türkiyənin Azərbaycandakı səfiri Birol Akgün, Şimali Kibris Türk Cümhuriyyətinin təmsilçisi Ufuk Turqaner, Qazaxıstanın ölkəmizdəki səfiri Alim Bayel, Qırğızıstanın ölkəmizdəki səfiri Maksat Mamitkanov, Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Aktoti Raimkulova, TÜRKSOY-un Baş katibi, Qırğızıstan Respublikasının Xalq yazıçısı Sultan Raev, TÜRKPA-nın Baş katibi Mehmet Süreyya Er, Milli Məclisin deputatı, Mahmud Kaşqari adına Beynəlxalq Fondun prezidenti Cavanşir Feyziyev, Milli Məclisin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin sədri Səməd Seyidov, Əmək və sosial siyasət komitəsinin sədri Musa Quliyev, AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun direktoru Nadir Məmmədli, eləcə də digər təşkilatların nümayəndələri, elm adamları, ziyalılar iştirak ediblər.

Konfrans iştirakçıları əvvəlcə Şəki şəhərində Ümummilli Liderin abidəsi önünə gül dəstələri düzüb, xatirəsinə ehtiramlarını bildirib, tədbirin keçirildiyi Heydər Əliyev Mərkəzi ilə tanış olublar.

Konfransda Şəki Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Elxan Usubov çıxış edərək, Prezident İlham Əliyevin Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin 100 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında Sərəncamına uyğun olaraq Şəki şəhərində silsilə tədbirlər keçirildiyini bildirib. Qeyd olunub ki, böyük söz ustası Bəxtiyar Vahabzadə yüz illər boyu formalaşmış yüksək milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması və yaşadılması naminə gözəl əsərlər yaradıb.

Sonra Bəxtiyar Vahabzadəyə həsr edilmiş filmin təqdimatı olub.

Konfransda çıxış edən AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli Şəkinin Azərbaycan ta-

rixinə, mədəniyyətinə, ədəbiyyatına böyük şəxsiyyətlər bəxş etdiyini bildirib. Qeyd edib ki, bu gün Azərbaycanın böyük mütəfəkkir şairi Bəxtiyar Vahabzadənin yubileyini qeyd edərkən Şəkiddə ədəbiyyat, mədəniyyət, ictimai fikir üçün böyük ənənələr yaratmış Mirzə Fətəli Axundzadə, Rəşid bəy Əfəndiyev, Sabit Rəhman, Emin Sabitoğlu, Şirməmməd Hüseynov və onlarla başqalarını xatırlamağı özümüzə borc bilirlik.

“Bəxtiyar Vahabzadə ədəbiyyata çox səlis, Şəkinin havası qədr təmiz, bulaqları qədr saf lirik şeirlərlə gəlib. Onun 50 ildən artıq davam edən yaradıcılığı Azərbaycan xalqının milli mənəvi özünüdərkinə, azərbaycançılıq ideyalarına, xalqımızın azadlığına, bütövlüyünə, milli istiqlalına və Türk dünyasının birliyi uğrunda mübarizəyə həsr olunub. Şairin milli düşüncəsi azərbaycançılıq ideyalarından inkişaf edərək, ümumtürk düşüncəsi səviyyəsinə ədəbiyyatda qaldırılıb. Buna görə ki, dünyanın böyük sənətkarların-

dan biri olan Çingiz Aytmatov Bəxtiyar Vahabzadəni milli təfəkkürə malik olan mütəfəkkir şair kimi yüksək qiymətləndirib”, - deyə akademik İsa Həbibbəyli vurğulayıb.

Milli Məclisin deputatı, Mahmud Kaşqari adına Beynəlxalq Fondun prezidenti Cavanşir Feyziyev çıxışında Bəxtiyar Vahabzadənin Azərbaycanın, eləcə də bütün Türk dünyasının ən sevimli, bəxtiyar şairlərindən biri olduğunu bildirib. Diqqətə çatdırıb ki, Bəxtiyar Vahabzadə öz yaradıcılığı, düşüncəsi ilə milyonlarla insanın qəlbine yol tapa bilib, onların ürəyində özünə məhəbbət, sevgi qazanıb.

Konfransda çıxış edən Türkiyənin Azərbaycandakı səfiri Birol Akgün vurğulayıb ki, Bəxtiyar Vahabzadə sadəcə Azərbaycan xalqının deyil, eyni zamanda, bütün Türk dünyasının qəlbində özünə yer etmiş, əsərləri, şeirləri, düşüncələri ilə millətimizin müştərik hafizəsində silinməz izlər buraxmış böyük bir şairdir. Birol

Akgün ədibin şeirlərində Vətən, millət, hürriyyət, insan haqları və milli kimlik məsələlərinin həmişə önə çəkildiyini söyləyib.

Qazaxıstanın ölkəmizdəki səfiri Alim Bayel isə bildirib ki, Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılığında milli ruh, insanlıq dəyərləri, azadlıq ideyaları, Vətənə, tarixə bağlılıq daima ön planda olub. O, təkcə bir şair olaraq deyil, vətəndaşlıq mövqeyinə sahib bir insan kimi də yaddaşımızda dərin iz qoyub.

Konfransda Milli Məclisin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin sədri Səməd Seyidov, Əmək və sosial siyasət komitəsinin sədri Musa Quliyev, Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Aktoti Raimkulova, TÜRKSOY-un Baş katibi, Qırğızıstan Respublikasının Xalq yazıçısı Sultan Raev, AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun direktoru Nadir Məmmədli, TÜRKPA-nın Baş katibi Mehmet Süreyya Er, Qırğızıstan Respublikasının ölkəmizdəki səfiri Maksat Mamitkanov, Şimali Kibris Türk Cümhuriyyətinin təmsilçisi Ufuk Turqaner çıxış edərək Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılığından geniş söz açıblar. Qeyd olunub ki, Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə öz dəyərli əsərləri ilə müasir Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafında çox böyük xidmətlər göstərib. Şairin mübariz qələmi bütün dövrlərdə onun saf məslək və əqidəsinə xidmət edib. Bəxtiyar Vahabzadə nəinki Azərbaycanın, eləcə də bütün Türk dünyasının ən qüdrətli söz ustalarından biri olub. Onun əsərləri Azərbaycanda olduğu kimi, Türkiyədə də, türkdillli ölkələrdə də sevilir-sevə oxunur.

Tədbir çərçivəsində TÜRKSOY-un Baş katibi Sultan Raevə AMEA-nın fəxri professoru titulu və Kaşqari medalı təqdim olunub.

Həmçinin AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli Şəki Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Elxan Usubova AMEA tərəfindən nəşr olunmuş Mahmud Kaşqarinin məşhur “Divanü lüğat-it-türk” əsərini və Şəki şəhərində yerləşən Bəxtiyar Vahabzadənin Ev Muzeyinə “AMEA simalarında” kitabını təqdim edib.

Daha sonra Bəxtiyar Vahabzadənin qızı Gülnar Vahabzadə çıxış edərək konfransın təşkilatçılarına təşəkkürünü bildirib.

Konfrans Şəki-Zaqatala Regional Mədəniyyət İdarəsinin hazırladığı konsert proqramı ilə başa çatıb.

Faşizm üzərində qələbədə imzamız

Gənc alim və tədqiqatçıların respublika elmi konfransı

Mərkəzi Elmi Kitabxanada Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyinin və AMEA-nın birgə təşkilatçılığı ilə faşizm üzərində qələbənin 80 illiyinə həsr olunmuş “Faşizm üzərində qələbədə imzamız” mövzusunda gənc alim və tədqiqatçıların respublika elmi konfransı keçirilib.

Əvvəlcə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib. Ulu Öndər Heydər Əliyevin və ərazi bütövlüyümüz uğrunda canından keçən Vətən övladlarının xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Tədbiri giriş nitqi ilə açan AMEA prezidenti akademik İsa Həbibbəyli İkinci dünya müharibəsində keçmiş İttifaqa daxil olan hər bir xalqın öz millətinin şücaətini, qəhrəmanlığını və vətənpərvərliyini bütün dünyaya nümayiş etdirdiyini vurğulayıb.

AMEA prezidenti Azərbaycan xalqının bu müharibədə göstərdiyi misilsiz xidmətlərdən danışaraq xalqımı-

zın faşizm üzərində tarixi Qələbənin qazanılmasına mühüm töhfələr verdiyini, minlərlə oğul və qızlarının döyüşlərdə qəhrəmanlıqla həlak olduğunu, müharibə zamanı göstərdikləri igidliyə görə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görüldüklərini, eləcə də əsgər və zabitlərimizin müxtəlif orden və medallarla təltif edildiklərini qeyd edib.

“Hesab edirəm ki, faşizm üzərində qazanılan Qələbənin təcrübəsi, Azərbaycan xalqının göstərdiyi qəhrəmanlıq nümunəsi xalqımızın vətənpərvərlik, azərbaycançılıq ideyalarının inkişaf etdirilməsi baxımından əhəmiyyətli bir təcrübədir”, - deyə akademik İsa Həbibbəyli vurğulayıb.

AMEA rəhbərinin sözlərinə görə, həmin təcrübənin sınaqlarından uğurlar çıxmış xalqımız Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi, qəhrəman Azərbaycan Ordusunun şücaəti ilə ərazi bütövlüyümüzün bərpası istiqamətində əsl qəhrəmanlıq nümayiş etdirmiş, İkinci Qarabağ Müharibəsində tarixi Zəfər qazanmışdır.

Akademik İsa Həbibbəyli bildirib ki, Azərbaycan qazandığı tarixi zəfərlə bütün dünyada dövlətinə sdaqətli, vətənpərvər bir xalq kimi nüfuz qazanmışdır.

O, Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqının istək və tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışından sonra müharibə veteranlarına göstərdiyi diqqət və qayğına xüsusi qeyd edərək, Ümummilli Lider tərəfindən xalqımızın qəhrəmanlıq tarixinin gələcək nəsillərə çatdırılması üçün dövlət əhəmiyyətli sənədlər imzalandığını, qərarlar qəbul edildiyini diqqətə çatdırıb.

AMEA prezidenti İkinci Dünya Müharibəsində şəhidlik zirvəsinə ucalmış Azərbaycan oğullarının əziz xatirəsinin bu gün də xalqımız tərəfindən uca tutulduğunu, ehtiramla yad edildiyini bildirib.

O, çıxışının sonunda bugünkü tədbirin keçirilməsinin AMEA-nın AR Gənclər və İdman Nazirliyi, ölkəmizin aparıcı gənclər təşkilatları, eləcə də Azərbaycan Respublikası Müharibə, Əmək və Silahlı Qüvvələr Veteranları

Təşkilatı ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, ortaq layihələrin həyata keçirilməsi baxımından əhəmiyyətini qeyd edib, konfransın işinə uğurlar arzu edib.

Sonra gənclər və idman nazirinin müavini İndira Hacıyeva çıxış edərək əsas Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan gənclər siyasətinin Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə uğurla davam etdirildiyini bildirib.

Azərbaycan xalqının tarix boyu öz qəhrəmanlıq və döyüşkənlik ruhu ilə seçildiyini söyləyən nazir müavini qeyd edib ki, istər qədim dövrlərdə, istər İkinci dünya müharibəsində, istər də müasir çağlarda xalqımız öz Vətəninə qorumaq, azadlıq və müstəqillik uğrunda fədakarlıq göstərməkdə davam etmişdir. Azərbaycan xalqı yalnız müharibə meydanında deyil, mədəniyyət, elm və sənətdə də mübarizə apararaq öz varlığını, milli kimliyini qorumuşdur. Bu gün də xalqımızın qəhrəmanlıq ruhu gənc nəsillərin vətənpərvər ruhda tərbiyə olunmasında mühüm rol oynayır.

Konfransda, həmçinin Milli Məclisin Gənclər və idman komitəsinin sədri Şahin İsmayilov, Azərbaycan Respublikası Müharibə, Əmək və Silahlı Qüvvələr Veteranları Təşkilatının sədri, polkovnik Cəmil Xəlilov və AMEA-nın Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının sədri, dosent Elmi Babayev çıxış edərək alman faşizminin antibəşəri mahiyyətindən, 9 May Qələbə gününün əhəmiyyətindən, müharibənin səbəb və nəticələrindən, o cümlədən qələbənin əldə olunmasında Azərbaycanın rolundan, xalqımızın qəhrəmanlıq və şücaətindən danışılıb.

Daha sonra konfrans seksiyalar üzrə davam etdirilib. Respublikanın 11 ali təhsil müəssisəsinin bakalavr, magistratura, doktorantura pilləsində təhsil alan gənc alim və tədqiqatçı tərəfindən 35 elmi məruzə təqdim edilib.

Tədbirdə “Şirin Şükürovun şərəfli döyüş yolu”, “İkinci Dünya müharibəsi: Bakı nefti uğrunda beynəlxalq güclərin maraqlarına dair tədqiqatlar”, “İkinci Dünya müharibəsində faşizm üzərində qələbədə Azərbaycanın rolu”, “Akademik Yusif Məmmədliyəvin faşizm üzərində qələbəyə töhfəsi (Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin materialları əsasında)”, “Artilleriyaçı Mehdi Mehdiyevin döyüş yolu”, “İkinci Dünya müharibəsi və Azərbaycan” və digər mövzularda məruzələr dinlənilib.

Qeyd edək ki, konfransın keçirilməsində məqsəd bakalavr, magistratura və doktorantura pilləsində təhsil alan gənc alim və tədqiqatçıların elmi-tədqiqat işlərinin müzakirəsini təşkil etmək, onların elmi yaradıcılığını stimullaşdırmaqdan ibarət olub.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 102-ci ildönümü və AMEA-nın 80 illiyinə həsr edilmiş futbol turniri başa çatıb

Mayın 22-də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında Ulu Öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 102-ci ildönümünə və AMEA-nın 80 illiyinə həsr edilmiş institutlararası mini futbol turnirinin bağlanış mərasimi keçirilib. Mini futbol turniri AMEA-nın Rəyasət Heyəti və Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının dəstəyi, AMEA-nın Azad Həmkarlar İttifaqı (AHI), AMEA-nın Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurası və ATIAHI Elmi Təşkilatların Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin təşkilatçılığı ilə baş tutub.

Futbol turniri bu il ilk dəfə fərqli formatda təşkil olunub və həm Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının, həm də Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyində olan elmi müəssisələrin ayrıca çempionatı keçirilib, yekunda hər çempionatın qalibi olan komandalər super kubok uğrunda qarşılaşıblar.

AMEA üzrə çempion Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzinin koman-

dası olub. II yeri Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat, Abbasqulu Ağa Bakıxanov adına Tarix və Etnologiya, Hüquq və İnsan Haqları institutlarının birləşmiş komandası, III yeri isə AMEA-nın Rəyasət Heyəti aparatının və "Elm" nəşriyyatının birləşmiş komandası tutub.

Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyində olan elmi müəssisələr üzrə çempion Geologiya və Geofizika İnstitutunun komandası olub. İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun komandası II yeri, İqtisadiyyat İnstitutunun komandası III yeri tutub.

Super kubok uğrunda keçirilən qarşılaşmada isə AMEA-nı Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzi, ETN-i Geologiya və Geofizika İnstitutunun komandası təmsil edib. Görüşün əsas vaxtı 3-3 hesabı ilə başa çatıb və penalti zərbələrində AMEA nəzdində Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzinin komandası üstün olaraq super kubokun sahibi olublar.

Sonra turnirin mükafatlandırma mərasimi olub.

Övvəlcə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib. Daha sonra Ulu Öndər Heydər Əliyevin və şəhidlərimizin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad olub.

Tədbirdə çıxış edən AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyev ölkəmizdə bütün sahələrə olduğu kimi, idmanın da inkişafına xüsusi diqqət yetirib. Ulu Öndərin gənclər və idman siyasətinin Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirildiyini deyən akademik İsa Həbibbəyli son illərdə Azərbaycanın dünya səviyyəli yarışmalara uğurla

ev sahibliyi etdiyini, Azərbaycanın idman ölkəsi kimi tanındığını, idmançıların Dünya və Avropa yarışmalarında, eləcə də Olimpiya oyunlarında xalqımızı ləyaqətlə təmsil etdiklərini bildirib.

Builkü futbol turnirinin həm də AMEA-nın 80 illik yubileyinə həsr olduğunu bildiren akademik İsa Həbibbəyli dövlət başçısı tərəfindən Akademiyanın yubileyinin qeyd edilməsi ilə bağlı Sərəncam imzalandığını xatırladı və Azərbaycan idmanına, gəncliyinə, elmə, Akademiyaya göstərdiyi diqqət və qayğıya görə Prezident İlham Əliyevə minnətdarlığını bildirib. Həmçinin ölkə-

mizin Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın ictimai-siyasi, sosial-mədəni xidmətlərinin xalqımız tərəfindən yüksək qiymətləndirildiyini söyləyib.

Tədbirdə AHIK sədrinin müavini Hikmət Osmanov, YAP Yasamal Rayon Təşkilatının sədri Bəxtiyar Nəbiyev, Bakı şəhər Gənclər və İdman İdarəsinin Yasamal rayonu üzrə Gənclər və idman sektorunun müdiri İlham Səfərov, AMEA-nın AHI-nin sədri siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru Sənan Həsənov, ATIAHI Elmi Təşkilatların Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin sədri hüquq elmləri doktoru Həbib Qurbanov çıxış ediblər.

Çıxışlardan sonra akademik İsa Həbibbəyli Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzinin futbol komandasının kapitanı Azər İsgəndərova çempionatın kubunu və medallarını təqdim edib. Həmçinin ikinci və üçüncü yerlərin sahiblərinə sertifikatlar, medal və pul mükafatları təqdim olunub, xatirə şəkilləri çəkilib.

Sonda mini futbol turnirinin bağlanış mərasiminin iştirakçıları AMEA-nın Nadir ağaclar parkına baxış keçiriblər.

Rumıniya ilə elmi-ədəbi əlaqələr qurulur

Rumıniyanın Beynəlxalq Mihay Eminesku Akademiyası arasında əməkdaşlıq müqaviləsi imzalanıb

Mayın 19-da Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda görkəmli rumın şairi, Beynəlxalq Mihay Eminesku Akademiyasının prezidenti professor İon Deakonesku ilə görüş keçirilib.

Görüşdə AMEA-nın prezidenti, Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru akademik İsa Həbibbəyli, Rumıniyanın Azərbaycandakı səfiri Vasile Soare, AMEA-nın Azad Həmkarlar İttifaqının sədri siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru Sənan Həsənov, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin (AYB) beynəlxalq əlaqələr və tərcümə məsələləri üzrə katibi Səlim Babullaoğlu, Ədəbiyyat İnstitutunun əməkdaşları və gənc elmi işçilər iştirak ediblər.

Tədbirdə çıxış edən akademik İsa Həbibbəyli bugünkü görüşlə müstəqillik illərində AMEA-da ilk dəfə Rumıniya ilə elmi, ədəbi əlaqələrin qurulması istiqamətində addımın atıldığını söyləyib. Qeyd edib ki, görüşün keçirilməsində məqsəd həm professor İon Deakoneskunun yaradıcılığı ilə tanış olmaq, həm də Beynəlxalq Mihay Eminesku Akademiyası ilə əməkdaşlıq müqaviləsi imzalamaqdır.

Akademik İsa Həbibbəyli bildirib ki, keçmiş sovet hakimiyyəti illərində Rumıniyadan ziyalılar, elm xadimləri Azərbaycana səfər etsələr də, bu, daimi xarakter almamış, müstəqillik dövründə isə elmi əməkdaşlıq müqaviləsi imzalanmamışdır. AMEA prezidenti vurğulayıb ki, Beynəlxalq Mihay Eminesku Akademiyası Rumıniyada nüfuzlu qurumlardan biridir və Avropada da qəbul olunur, dünyanın bir çox elmi təşkilatı ilə əməkdaşlıq edir, hər il poeziya festivalları təşkil edir, kitab və monoqrafiyalar, elmi jurnallar nəşr edir.

Bugünkü müqavilənin Rumıniya ilə Azərbaycan arasında elmi əlaqələrin qurulmasında ilk körpü olacağını deyən akademik İsa Həbibbəyli artıq oxucuların rumın yazıçıların ədəbi yaradıcılığı ilə tanışlığa başladığını, AYB-nin katibi Səlim Babullaoğlu tərəfindən İon Deakoneskunun "Müsaibə" seçmə şeirlər toplusunun Azərbaycan dilinə tərcümə edildiyini diqqətə çatdırıb. Şairin 35 şeirinin toplanmışı toplu ilə tanış olduğunu deyən akademik İsa Həbibbəyli ədəbin yaradıcılığında son illərdə Avropada baş vermiş ədəbi proseslərin əksini tapdığını söyləyib. Qeyd edib ki, professor İon Deakoneskun yaradıcılığında naturalizmin əlamətləri müşahidə olunsada, üstünlük təşkil etmir və şair daha çox sürrealizm ədəbi cərəyanında yazıb yadır.

AMEA rəhbəri rumın ədəbiyyatının görkəmli siması İon Deakoneskunun bu günlərdə AYB-nin "Məhəmməd Füzuli medalı" ilə təltif olunması münasibətilə təbriklərini çatdırıb.

Akademik İsa Həbibbəyli, həmçinin qonağa rəhbərlik etdiyi Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun tarixi, görkəmli simaları, fəaliyyət istiqamətləri, eləcə də Türk dünyası, macar, bolqar, Şərqi xalqları ədəbiyyatına dair aparılan tədqiqatlardan danışib.

O cümlədən qeyd edib ki, bugünkü görüş və imzalanacaq müqavilə Rumıniyada yaşayan türklərin ədəbi yaradıcılığını da öyrənməyə imkan verəcək, tərəflər birgə tədbirlər təşkil edəcək, kitablar, məqalələr ərsəyə gətirəcəklər.

Akademik İsa Həbibbəyli daha sonra qonağa AMEA-nın 80 illik yubileyini əks etdirən xatirə hədiyyələri, eləcə də Məhəmməd Füzuli haqqında Akademiyada işıq üzü görmüş nəşri və "Azərbaycan ədəbiyyatı antologiyası"nı təqdim edib.

Beynəlxalq Mihay Eminesku Akademiyasının prezidenti, şair, ədəbi tənqidçi, tərcüməçi İon Deakonesku çıxışında Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında olmaqdan məmnunluğunu ifadə edib. O, müasir dövrdə əlaqələrin artıq real hadisələr formasında inkişaf etməsinin əhəmiyyətli olduğunu bildirib, rəhbərlik etdiyi Akademiyanın Nobel mükafatına namizəd vermək hüququ olduğunu diqqətə çatdırıb. İon Deakonesku gələn il Beynəlxalq Mihay Eminesku Akademiyası tərəfindən Azərbaycandan olan bir şairin Nobel mükafatına namizədliyinin irəli sürülməsini söyləyib.

Həmçinin şeirləri haqqında vurğuladığı orijinal fikirlərinə görə akademik İsa Həbibbəyli minnətdarlığını bildirib, Azərbaycan dilində çıxacaq növbəti kitabına AMEA rəhbərinin ön söz yazmasını rica edib. Rəhbərlik etdiyi Akademiyanın keçirdiyi festivallar haqqında məlumat verərək gələcək planlardan danışib, gələn il Azərbaycanda Füzuli-Eminesku festivalının keçirilməsini təklif edib.

O, akademik İsa Həbibbəylinin Beynəlxalq Mihay Eminesku Akademiyası tərəfindən "Mihay Eminesku" medalı ilə təltif olduğunu bildirib və mükafatı AMEA rəhbərinə təqdim edib. Həmçinin Rumıniyanın Azərbaycandakı səfiri Vasile Soareyə də Beynəlxalq Mihay Eminesku Akademiyasının qızıl medalını və "Mədəniyyət səfiri" diplomunu təqdim edib.

Daha sonra Rumıniyanın Azərbaycandakı səfiri Vasile Soare çıxış edərək ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlərdən danışib, elmi, mədəni əlaqələrin daha geniş vüsət alması üçün bu cür tədbirin təşkilatçılarına təşəkkür edib.

AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun direktor müavini filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Mehman Həsənlı, professor Güler Abdullabəyova, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Ayten Rüstənzadə və AYB-nin beynəlxalq əlaqələr və tərcümə məsələləri üzrə katibi Səlim Babullaoğlu isə çıxışlarında qurumlar arasında imzalanacaq müqavilənin əməkdaşlıq sahəsində daha səmərəli işlərin görülməsinə töhfə verəcəyini vurğulayıblar.

Çıxışlardan sonra AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu ilə Rumıniyanın Beynəlxalq Mihay Eminesku Akademiyası arasında əməkdaşlıq müqaviləsi imzalanıb. Sənədi akademik İsa Həbibbəyli və professor İon Deakonesku imzalayıblar.

Elmi şuranın iclasında

Mayın 16-da Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun Elmi şurasının iclası keçirilib.

Iclasda AMEA-nın prezidenti, Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru akademik İsa Həbibbəyli, Elmi şuranın üzvləri, institut əməkdaşları və aidiyyəti şəxslər iştirak ediblər.

Elmi şuranın iclasını akademik İsa Həbibbəyli açaraq gündəlikdə duran məsələləri diqqətə çatdırıb.

Övvəlcə filologiya elmləri doktoru, professor Nizami Məmmədov 75, filologiya elmləri doktoru Ataəmi Mirzəyev 60 illik yubileyləri münasibətilə institutun Fəxri fərmanı ilə təltif olunublar. Akademik İsa Həbibbəyli yubilyar alimlərin elmi fəaliyyətlərini yüksək dəyərləndirərək onları institutun və elmi ictimaiyyətin adından təbrik edib.

Sonra akademik İsa Həbibbəyli Ədəbiyyat İnstitutunun Füzulişünaslıq sektorunun bazasında filologiya elmləri doktoru Ataəmi Mirzəyevin rəhbərliyi ilə hazırlanan və yenidən nəşr olunan "Məhəmməd Füzuli həyatı və yaradıcılığı" adlı kitabı təqdim edib. Akademik İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, Məhəmməd Füzuli irsinin öyrənilməsi sahəsində dəyərli elmi töhfə olan bu nəşr müəllifin elmi yaradıcılıq pasportudur.

Iclasda müzakirəyə çıxarılan növbəti məsələ Prezident İlham Əliyevin "Seyid Əzim Şirvaninin 190 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında" 4 aprel 2025-ci il tarixli Sərəncamı və bu istiqamətdə qarşıda duran vəzifələrlə bağlı olub. Akademik İsa Həbibbəyli görkəmli maarifçi şairin yaradıcılığının geniş şəkildə tədqiq olunmasının vacibliyini vurğulayıb və bu məqsədlə tədbirlər planının hazırlanması barədə müvafiq tapşırıqlar verib. Müzakirə zamanı Seyid Əzim Şirvaninin yubileyi ilə bağlı elmi konfransın təşkili, tədbirin həm Bakıda, həm də şairin doğma yurdu Şamaxı şəhərində keçirilməsi məsələsi də diqqətə çatdırılıb.

Daha sonra Prezident İlham Əliyevin Xalq şairi Fikrət Qocanın 90 illik yubileyinin qeyd edilməsi barədə 8 may 2025-ci il tarixli Sərəncamı ilə bağlı məsələyə baxılıb, bir sıra təşəbbüslər müzakirə olunub. Şairin yubileyinə həsr olunmuş tədbirin Ədəbiyyat İnstitutunda təşkil və onun doğrulduğunu Ağdaş şəhərində elmi konfransın keçirilməsi təklif edilib.

Hər iki şairin həyat və yaradıcılığına həsr olunmuş "Sənətkarın pasportu" seriyasından kitabların nəşri, bu sahədə aparılacaq elmi tədqiqatların mətbuatda dərc edilməsi və elmi məqalələrin hazırlanması ilə bağlı tapşırıqlar verilib.

Iclasda, həmçinin Prezident İlham Əliyevin "Azərbaycan milli mətbuatının 150 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında" Sərəncamına da toxunulub. Akademik İsa Həbibbəyli milli mətbuatın ölkənin ictimai-siyasi və mədəni həyatındakı əvəzsiz rolunu, maarifçiliyin inkişafındakı əhəmiyyətini vurğulayaraq, yubiley çərçivəsində Ədəbiyyat İnstitutunda xüsusi tədbirin keçirilməsini, eləcə də institutun müvafiq şöbələri tərəfindən ötən əsrə aid jurnalların transliterasiya işlərinin davam etdirilməsini tövsiyə edib.

Iclasda "Ədəbi proses - 2024" yaradıcılıq müşavirəsinə hazırlığın vəziyyəti barədə də məlumat verilib. Ədəbi tənqid şöbəsinin müdiri filologiya elmləri doktoru Vəqif Yusifli çıxış edərək cari ilin iyun ayında keçiriləcək nəzərdə tutulan müşavirənin proqramı üzrə müəlliflərin siyahısını təqdim edib.

Eyni zamanda Elmi şurada Ədəbiyyat İnstitutunun əməkdaşlarının xarici əlaqələri barədə məlumatlar dinlənilib.

Daha sonra institutun elmi katibi filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Aygün Bağırılı müzakirəsi nəzərdə tutulan cari məsələləri səsləndirib. İnstitutun bir qrup dissertant və doktorantlarına elmi rəhbərlərin təyin edilməsi, o cümlədən elmi müəssisənin əməkdaşlarının müəllifi olduğu kitab, monoqrafiya və konfrans materiallarının çapa tövsiyə edilməsi barədə məsələlərə baxılıb və müvafiq rəy verilib.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının inkişafında İlham Əliyev dövrü: modernləşdirmə, yeniləşmə və islahatlar mərhələsi

Bu il xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 102-ci il dönümü Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının səksən illik yubileyi ilə eyni vaxta təsadüf edir. Buna görə də hörmətli akademik İsa Həbibbəylinin təşəbbüsü əsasında tamamilə məntiqi olaraq Heydər Əliyevin doğum günü ilə bağlı hər il Akademiyada keçirilən ənənəvi tədbir “Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası: Heydər Əliyevdən - İlham Əliyevə” mövzusunda həsr olunmuşdur. Bu da tamamilə təbii. Burada mənəndən əvvəlki natiqlərin də qeyd etdiyi kimi, son yüz ilə yaxın müddət ərzində xalqımızın sosial-iqtisadi və mədəni-mənəvi inkişafında, xüsusən milli dövlətçilik təfəkkürünün dünyanı ilə bu günü arasında fasiləsizliyin təmin edilməsində və son nəticədə müstəqil dövlət quruculuğunda müstəsna rolu olan Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının istər sovet hakimiyyəti illərində, istərsə də müstəqillik dövründə inkişafının böyük bir mərhələsi Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

İlk baxışdan nə qədər paradoksal təsir bağışlasa da, AMEA-nın Ümummilli Lider Heydər Əliyevin fiziki yoxluğundan sonrakı dövrlərdəki inkişafı onun mənəvi idealları ilə digər mərhələlərdə olduğundan, bəlkə də, daha çox bağlıdır.

Birincisi, ona görə ki, tarixi şəxsiyyət tipologiyası etibarilə Heydər Əliyev sadəcə lider yox, lider-ideoloq olmuşdur. Praktiki siyasət ustası olan Heydər Əliyevin fəaliyyətinin bütün mərhələlərində ideya da daim iştirak etmişdir: fəvqəlməqsəd səviyyəsindən adı iş alətinə qədər... O, lider-ideoloq olaraq hələ sovet dövründə yaxşı başa düşürdü ki, millətin ən qiymətli sərvəti milli dövlətdir və milli dövlətin ən etibarlı qaranı isə milli mədəniyyət, milli intellekt və milli mentalitətdir. Bu mənada onun fəaliyyətinin bütün mərhələlərində başlıca fəvqəlməqsədin adı milli Azərbaycan ideyası olmuşdur. Heydər Əliyev sovet dövründə, olduqca mürəkkəb bir şəraitdə, XX əsrdə birinci milli dövlət olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətindən gələn milli ideyanı, ikinci milli dövlət - Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının “ideoloji seleksiya” əleyindən xüsusi diplomatik məharətlə keçirərək üçüncü milli dövlətin - müstəqil Azərbaycan Respublikasının qurulmasının ideya zəmininə çevirməyi bacarmışdır. Məhz Heydər Əliyevin titənlik fəaliyyətinin nəticəsi idi ki, milli ideya XX əsrdə ikinci milli dövlətdə - Sovet Azərbaycanında öz metaforasını dəyişsə də, semantik strukturu etibarilə tam və zədəsiz şəkildə günümüzə qədər gəlib çatmış, müstəqil Azərbaycan Respublikasının qurulmasında iştirak etmiş və bu gün də bizimlə bir sırada yox, bizdən irəlində addımlamaqdadır. Zaman fiziki mənada bizi Heydər Əliyevdən uzaqlaşdırdıqca biz ideya-mənəvi baxımdan ona daha da yaxınlaşıırıq. Bu mənada Akademiyanın 2003-cü ildən sonrakı iyirmi ildən artıq bir dövrü əhatə edən inkişaf mərhələsi də Heydər Əliyev ideyalarının bütün sahələrdə reallaşması mərhələsidir.

İkinci səbəb isə odur ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin 2003-cü ildən bu günə qədər həyata keçirdiyi dövlət siyasəti məhz Heydər Əliyevin Azərbaycanın gələcəyi ilə bağlı ideyalarının reallaşması siyasətidir. Şuşa Zəfəri “ata vəsiyyətinə oğul sədaqəti”nin nümunəsi olduğu kimi, İlham Əliyevin modernləşmə mərhələsindəki bütün uğurları, nailiyyətləri də müdrik və uzaqqörən Heydər Əliyevin ideallarının həyata vəsiqə almasıdır.

Məlumdur ki, hər bir sistemli yanaşma fakta onun daxil olduğu daha iri kontekstdə, sistem daxilində baxmağı tələb edir. Bu mənada Akademiyanın inkişafının “İlham Əliyev dövrü” mərhələsinə də ilk növbədə Akademiyanın bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqədə olan, biri digərinin davamı olan ümumi inkişaf mərhələləri kontekstində baxmaq lazımdır.

Xüsusi olaraq qeyd etmək istərdik ki, ilk dəfə olaraq akademik İsa Həbibbəyli tərəfindən Akademiyanın inkişaf tarixi aşağıdakı kimi modeləşdirilmişdir:

- 1923-1932 - Akademik qurumun yaradılmasının başlanğıc mərhələsi;
- 1932-1945 - Akademiya quruculuğu üçün hazırlıq mərhələsi;
- 1945-1969 - Akademiyanın təşkilatlanması və elmi əsaslarının formalaşdırılması mərhələsi;
- 1969-1982 - Elmlər Akademiyasında intibah mərhələsi;
- 1983-1993 - Elmlər Akademiyasında tənəzzül və böhran mərhələsi;
- 1993-2003 - Milli Elmlər Akademiyası quruculuğu mərhələsi;
- 2003-2022 - Akademiyada modernləşdirmə mərhələsi;
- 2022-hazırədə - Milli Elmlər Akademiyasının yeniləşmə və islahatlar mərhələsi.

Akademik İsa Həbibbəyli Akademiyanın tarixi inkişaf mərhələlərinin xarakterik xüsusiyyətlərini

bir tərəfdən son yüz ilə yaxın müddət ərzində baş vermiş mürəkkəb tarixi hadisələr, digər tərəfdən isə milli elmi düşüncənin öz daxili inkişaf qanunauyğunluğu kontekstində konseptual olaraq şərh etmişdir. Bu konseptual yanaşma yalnız Akademiyanın deyil, bütövlükdə son yüz ildə Azərbaycanda, sözün geniş mənasında, milli icimai düşüncənin, tarixi-kulturoloji proseslərin dəyərləndirilməsi üçün metodoloji açar rolu oynayır.

Göründüyü kimi, bizim təqdim etdiyimiz dövr akademik İsa Həbibbəylinin “Akademiyanın mərhələ və tip təsnifatında” son iki mərhələni əhatə edir:

- 2003-2022-ci illər - modernləşmə dövrü;
- 2022-ci ildən başlanıb davam etməkdə olan yeniləşmə və islahatlar dövrü.

2003-2022-ci illəri əhatə edən birinci mərhələ Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin modernləşmə, biliklər cəmiyyətinin qurulması strategiyası kontekstində elmin növbəti inkişaf mərhələsidir. Bu tarixi mərhələdə Milli Elmlər Akademiyasında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizin inkişafı proseslərinə uyğun olaraq bir sıra mühüm tədbirlər həyata keçirilmişdir. Bu tədbirləri üç istiqamətdə qruplaşdırmaq olar:

1. Elmi fəaliyyət sahəsinə aid yeni elmi qurumların yaradılması;
2. AMEA-nın maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi;
3. Elmin normativ hüquqi-bazasının gücləndirilməsi və dövlətin elmi fəaliyyət sahəsində siyasətinin reallaşdırılması üçün mühüm dövlət sənədlərinin hazırlanması.

Birinci istiqamətə uyğun olaraq Elm Fondunun, Bilik Fondunun, AMEA-nın Gəncə Bölməsinin, Biofizika, Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar institutlarının, Yüksək Texnologiyalar Parkının yaradılmasını göstərmək olar.

İkinci istiqamətə Şamaxı Astrofizika Rəsədxanasının modernləşdirilməsini, AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanası və “Azərbaycan Milli Ensiklopediyası” Elmi Mərkəzi üçün yeni binaların tikilib istifadəyə verilməsini, AMEA-nın Əsas binasının, Fizika, Geologiya və Geofizika, Aşqarlar Kimyası institutlarının əsaslı təmir edilməsini və s. işləri nümunə göstərmək olar.

Üçüncü istiqamətə gəldikdə isə, “Elm haqqında Qanun”un, AMEA-nın yeni Nizamnaməsinin qəbulunu və “Azərbaycan Respublikasında 2009-2015-ci illərdə elmin inkişafı üzrə Milli Strategiya”nın təsdiqi və icrasını xüsusi qeyd etmək lazımdır.

Akademiyanın son 2022-ci ildən başlanan, yeniləşmə və islahatlar mərhələsi kimi xarakterizə etdiyimiz, hamımızın iştirakçısı olduğumuz mərhələyə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən 28 iyul 2022-ci il tarixində “Azərbaycan Respublikasında elm və təhsil sahəsində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında” Fərmanın imzalanması ilə start verildi.

Fərman mövcud realiaqlar nəzərə alınaraq Azərbaycan elminin strukturunun, əsasən, ölkə maraqlarına uyğun olaraq çevik və məhsuldar təşkilati formalarda yenidən təşkili zərurətindən doğaraq verilmişdir və bu baxımdan da olduqca mühüm funksional əhəmiyyətə malikdir. Bu Fərman səksən illik şərəfli bir inkişaf yolu keçmiş Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müasir dövrdə yeni tərəqqi mərhələsinə daxil olmasına da imkan yaradı. Prezidentin Fərmanı bir tərəfdən təbii potensial olan elmi müəssisələrin təhsillə yeni keyfiyyətdə inteqrasiya yoluna qədəm qoyması üçün şərait yaradırdısa, digər tərəfdən “Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası” brendinin təmsilçilik hüququnu bundan sonra ictimai və humanitar elmlərin üzərinə qoyurdu. Bu, xüsusi bir mərhələnin başlanması demək idi. Belə bir məsuliyyətli mərhələdə bu yeni missiyanın həyata keçirilməsi Akademiyaya rəhbərlik edən şəxsdən dərin intellekt və xüsusi təşkilatçılıq bacarığı ilə yanaşı, həm də geniş ictimai-siyasi vizyon, vətəndaş mövqeyi və zişəli məsuliyyəti tələb edirdi. Akademiyanın üzvlə

ri 2022-ci ilin oktyabr ayında keçirilən seçkilərdə belə bir tarixi məsuliyyəti üzərinə götürəcək şəxs olaraq akademik İsa Həbibbəylinin üzərində dayanırdılar, yekdilliklə İsa Həbibbəyliyə etimad göstərdilər. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev isə 26 oktyabr 2022-ci il tarixli Sərəncamı ilə bu seçimi təsdiq etdi. Heç şübhəsiz, İsa Həbibbəyli Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin və Akademiyaya üzvlərinin belə bir etimadına uzun illər ərzində yorulmaz fəaliyyəti, dərin intellekti, dövlətə və dövlətçiliyə sədaqəti ilə nail olmuşdur.

Hesab edirik ki, fiziki zaman etibarilə o qədər də uzun müddəti əhatə etməyən, lakin Akademiyanın tarixi inkişafında tipoloji olaraq yeni keyfiyyət mərhələsi kimi özünü göstərən, ən əsası isə uzunmüddətli gələcək inkişafın vektorlarını özündə şexməşdirən 2022-ci ildən sonrakı yeniləşmə və islahatlar mərhələsinə xarakterizə etmək üçün bu mərhələdə görülen çoxşaxəli istiqamətlər üzrə faktların sadalanması səmərəsiz metoddur. Yalnız istiqamətlərin tam olmayan siyahısı aşağıdakılardan ibarətdir.

- struktur islahatları,
- elmi prioritetlərin yenidən müəyyənəşdirilməsi,
- beynəlxalq əlaqələrin inkişafı,
- türk dünyası ilə elmi əməkdaşlıq əlaqələrinin inkişafı,
- gəncəlr siyasəti,
- elektron elmin inkişafı,
- elmin informasiya siyasətinin yenidən qurulması,
- elmin normativ-hüquqi bazasının gücləndirilməsi,
- yüksəkixtisaslı kadr hazırlığının yeni beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması,
- Qərbi Azərbaycan tədqiqatları,
- Qarabağ və Şərqi Zəngəzurla bağlı tədqiqatlar,
- şəxsiyyətlərin öyrənilməsi,
- Nobelçilik hərəkatı,
- milli ideya axtarışları və s. çoxsaylı elmi, elmi-təşkilati, ictimai tədbirlər.

Bütün bu istiqamətlər üzrə isə onlarla, bəlkə də yüzlərlə tədbirlər, layihələr, nəşrlər... faktlar...

Metoforik olaraq belə bir yanaşma var ki, elmdə fakt faktı materialı, analitika, nəzəri-metodoloji ümumiləşmə isə memarlıq konstruksiyasıdır. 2022-ci ildən akademik İsa Həbibbəylinin ideya memarlığı və icraçı mühəndisliyi ilə yenidən rekonstruksiya olunan elm məbədinin memarlıq konstruksiyasını bütün əzəməti ilə təsəvvür etmək üçün hesab edirik ki, nəzəri ümumiləşdirmə, analitik modeləşdirmə daha məqsədəuyğundur. Hesab edirik ki, analitik ümumiləşmənin aşağıdakı istiqamətlər üzrə aparılması məqsədəuyğundur:

- Ümumi xarakteristika;
- Fəlsəfi xarakteristika;
- Koqnitiv xarakteristika;
- Ideoloji xarakteristika;
- Texnoloji xarakteristika.

AMEA-nın yeniləşmə və islahatlar mərhələsinin ümumi xarakteristikası

AMEA-nın yeniləşmə və islahatlar mərhələsinin əsas özəlliyi əvvəlki mərhələdən fərqli olaraq ictimai və humanitar elmi istiqamətlərin bütün səviyyələrdə prioritetliyi. Əsasən, ictimai və humanitar elmi müəssisələrin fəaliyyət göstərdiyi AMEA-da hazırda əsas vəzifə bu istiqamətdə fəaliyyətin dövlətin mədəni-mənəvi, ideoloji sahədəki inkişafına yönəldilməsidir. Məqsəd ictimai-humanitar elm sahələrindəki tədqiqatlar vasitəsilə coğrafi xəritədən heç də az əhəmiyyətsiz olmayan “ideoloji ərazimizin” və “ideoloji sərhədlərimizin” keşiyində ayıq-sayıq dayanmaq və Akademiyamız Azərbaycanşünaslığın baş qərargahına çevirməkdir! Bu vəzifədən irəli gələrkə həyata keçirilən çoxşaxəli tədbirlərin nəticəsi olaraq elm, xüsusən də ictimai-humanitar elmlər artıq sırf laboratoriya və şöbə divarları arasından çıxıb cəmiyyətin ideoloji və mədəni qan-damar sistemində pultıstaya edən canlı prosesə çevrilmişdir. Bu prosesi obrazlı olaraq ictimai və humanitar elmlər vasitəsilə millətin öz tarixi yaddaşını zamanın daş kitabasına həkk etməsi kimi də mənalandırmaq olar. Bu mərhələ həm də humanitar intellektual transformasiyaların milli-mənəvi özünüdəklə qarşılıqlı ahəngidir. Akademik İsa Həbibbəyli bu mərhələdə klassik və modern sintezini yaratmağı bacarmışdır: o, ənənəyə dərin hörmətlə yanaşır, amma hər addımında yeniliyi, axtarışı, modernizmi, elektron elmi, süni intellekti əsas prinsipə çevirir. Onun elmi-intellektual liderliyində Akademiya bir növ milli ideya laboratoriyasına çevrilir və bu laboratoriyada yalnız nəzəri bilik yox, həm də milli ruh mayalanır. İsa Həbibbəylinin ideyası humanitar elmlərin millətin özünüanlama vasitəsinə deyil, özünüyaratma, sinergetik özünütəşkil vasitəsinə çevrilməsinə əsaslanır. Bu baxımdan tarix, arxeologiya, fəlsəfə, ədəbiyyat, folklor, şəxətsünaslıq yalnız keçmiş anlamaq üçün deyil, həm də gələcəyi mənalandırmaq üçündür.

AMEA-nın yeniləşmə və islahatlar mərhələsinin fəlsəfi xarakteristikası

Bu mərhələnin fəlsəfi qayəsi, “keçmişin gələcəklə dialoqudur”. Bu mərhələnin fəlsəfi platformasında belə bir fikir dayanır ki, elm artıq yalnız bilik yığını yox, milli özünüdəklən fəlsəfi mexanizmdir. AMEA-nın fəaliyyəti bir millətin zamanla söhbətə çıxması, öz taleyini anlaması, keçmişindən gələcəyinə körpü salmasıdır. AMEA-nın bu dövr fəaliyyəti, əslində, bir millətin öz keçmişini “indi”də oxumağıdır. Zaman burada yalnız xronoloji ardıcılıq yox, ideyaların, düşüncələrin, mənəvi sorğuların axarıdır. Burada tarix və müasirlik birləşərək cəmiyyətin əxlaqi və ideoloji təməllərini möhkəmləndirir.

AMEA-nın yeniləşmə və islahatlar mərhələsinin koqnitiv xarakteristikası

Bu mərhələnin koqnitiv xarakteristikası yalnız ixtisaslaşmaya deyil, inteqrasiya və sinergetik təfəkkürə əsaslanır. Tarix filologiyaya, fəlsəfə texnologiyaya, sosiologiyaya ədəbiyyata, folklor antropologiyaya söykənir. Akademiyada fikir sərhədləri silinir, intellektual məkanlar bir-biri ilə dialoqa girir. Burada elmi bilik yalnız nəticə deyil, həm də prosesdir, hər yeni yanaşma insanın özünü, millətini, cəmiyyətini, taleyini anlamağa bir addım yaxınlaşmasıdır. Buradaca onu da vurğulamaq lazımdır ki, AMEA-nın əsas funksiyası və missiyası fundamental elmi araşdırmalardır. Digər təşkilati tədbirlər yardımçı xarakterlidir. Məhz bunun nəticəsidir ki, Akademiyada bu dövrdə koqnitiv çeviklik əsas prinsipə çevrilmişdir: sahələrarası dialoq, multidisiplinar yanaşma, analitik və sintetik metodların vəhdəti bunun əyani nümunəsidir. Bu dövr Azərbaycan elmi üçün intellektual sərhədlərin genişləndiyi, ideya sərhədlərinin tədricən aradan qalxdığı bir dövrdür.

AMEA-nın yeniləşmə və islahatlar mərhələsinin ideoloji xarakteristikası

Bu mərhələdə Akademiyanın ideoloji dayaqları Heydər Əliyev irsindən, Azərbaycançılıq ideologiyasından, milli kimlik şüurundan, dövlətə sədaqət anlayışından qidalanır. Akademiyaya öz fəaliyyəti ilə yalnız bilik istehsal etmir, həm də ideya yaradır, cəmiyyətin ruhunu möhkəmləndirir. Bu, konfranslar, monoqrafiyalar, layihələr təmsalında əyaniləşən ideologiyadır - “yumşaq güc”dür. Bu güc milli mövcudluğu qoruyur. İsa Həbibbəylinin rəhbərliyində AMEA Heydər Əliyev ideallarını XXI əsrin elmi kontekstində çevirən bir ideya generatorudur. Elm burada ideologiyanın əzəmətli tribunasıdır.

AMEA-nın yeniləşmə və islahatlar mərhələsinin texnoloji xarakteristikası

Dördüncü Sənaye İnqilabının səsi, süni intellektin global yüksəlişi, ekoloji çağırışlar və iqtisadi rəqəmsallaşma - bütün bunlar Azərbaycanın elmi məkanında bir oyanış zərurətini doğurdu. Bu çağırışların fonunda akademik İsa Həbibbəylinin rəhbərliyi ilə elektron elm Akademiyada hərəkət səviyyəsinə yüksəldi. Mübaliğəsiz demək olar ki, bu istiqamətdə görülen çoxsaylı tədbirlər nəticəsində Akademiyaya türk dünyası üçün nümunə ola bilər. Bu hərəkatın strateji vizyonu, milli dövlət maraqlarını və global elmi trendləri ahənglə birləşdirərək Azərbaycan elminə yeni nəfəs verir.

Yekun olaraq qeyd etmək istəyirik ki, ötən əsrin sonlarında - bütün bəşəriyyətin ikinci minilliyi tamamlayıb üçüncü minilliyə qədəm basmağa hazırlaşdığı bir vaxtda dünya ictimai-humanitar elmi düşüncəsinin ən nüfuzlu avtoritetlərindən olan, fransız antropoloqu Klod Levi-Strossun gələcəyi modeləşdirən bir ümumiləşdirici müləhizəsi anoloji baxış və yanaşmalar sırasından önə sıçrayaraq sürətlə “paradiqmalaşdı”. “XXI əsr ya ictimai elmlər əsri olacaq, ya da ümumiyyətlə olmayacaq!” Həm dünyada, həm də Azərbaycanda bir-birindən fərqli çoxsaylı interpretasiyalarla məruz qalan bu qənaət XX əsr ümumtürk humanitar elmi düşüncəsinin zirvə şəxsiyyətlərindən olan Yaşar Qarayev idrakı ilə ilk təmasda dərhal növbəti daha ciddi və düşündürücü elmi problemin qoyuluşunu şərtləndirdi: “Bəs bu ictimai elmlər özü XXI əsrdə necə olacaq?”

XXI əsrin dördüdə biri qədər zaman məsafəsinə qət etdiyimiz hazırkı dövrdə akademik İsa Həbibbəylinin rəhbərliyi ilə ictimai və humanitar elmlərin inkişafı istiqamətində görülen əməli işlər, hesab edirik ki, həm Klod Levi-Strossun çağırışına, həm də professor Yaşar Qarayevin sualına verilən ən uğurlu cavabdır. Hesab edirik ki, belə eşqlə işləmək, fəaliyyət göstərmək Heydər Əliyev ideyalarına sadiqliyin ən bariz nümunəsidir.

Sərxan XAVƏRİ
filologiya elmləri doktoru

Bəxtiyar Vahabzadə və Azərbaycanda milli istiqlal təfəkkürünün formalaşması

AMEA-nın İctimai Elmlər Bölməsinin Elmi şurasının növbəti iclası

Mayın 21-də AMEA-nın İctimai Elmlər Bölməsinin Elmi şurasının növbəti iclası keçirilib.

İclası AMEA-nın vitse-prezidenti v.i.e., İctimai Elmlər Bölməsinin Elmi şurasının sədri akademik Gövhər Baxşəliyeva açaraq tədbirin gündəliyi ilə iştirakçıları tanış edib.

Sonra AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini tarix elmləri doktoru Eynulla Mədətli "Bəxtiyar Vahabzadə və Azərbaycanda milli istiqlal təfəkkürünün formalaşması" mövzusunda məruzəsini təqdim edib. Bildirib ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin 100 illik yubileyinin keçirilməsi yalnız böyük bir elmi-ədəbi tədbir deyil, eyni zamanda dərin ictimai-siyasi və ideoloji məzmun daşıyan hadisədir. Onun sözlərinə görə, Bəxtiyar Vahabzadəni yaxından tanıyan, onunla az hallarda olsa da, təmasda olmuş bir şəxs kimi, bu görkəmli mütəfəkkirin yaradıcılığına müraciət etməyi və AMEA-nın İctimai Elmlər Bölməsinin Elmi şurasında çıxış etməyi özünə şərəf bilir.

Məruzəçi bildirib ki, Bəxtiyar Vahabzadə ölkəmizdə və onun hüdudlarından kənarda ən çox müraciət edilən, tədqiq olunan böyük fikir adamıdır, şair-filosofdur, ədəbiyyatşünas alimdir, qüdrətli dramaturqdur, ictimai-siyasi xadimdir. Son illərdə akademik İsa Həbibbəyli, professor Əlizadə Əsgərli, dosent Aida Mirzəyeva və başqa tədqiqatçılarımız bu görkəmli şairin yaradıcılığına dair qiymətli əsərlər yazmışlar.

Alim onu da vurğulayıb ki, Bəxtiyar Vahabzadə əksər şairlərimiz kimi gənclik çağlarında daha çox lirik möv-

zulara müraciət etmiş, ülvə arzularını ifadə etmiş, şeirlərinin səmimiyyəti, özünəməxsus üslubu ilə geniş oxucu kütləsində dərin rəğbət qazanmışdır. 1950-ci illərin sonlarından şairin poeziyasında milli kimlik, ana dili, azadlıq təranələri önə çıxmış, onun yaradıcılığına olan marağı daha da artırmışdır. "Gülüstən" poemasiından başlanan istiqlal poeziyası kommunist ideologiyasının dar çərçivəsini aşaraq yazarına geniş ümumxalq məhəbbəti qazandırmışdır. Bu zaman Ulu Öndər şairi həbs edilmək təhlükəsindən azad etmiş, onu kommunist ideologiyasının hökm sürdüüyü bir şəraitdə xalq və Vətənə xidmət üçün qorumuşdur.

Onun sözlərinə görə, Bəxtiyar Vahabzadə hələ sovetlər dövründə əqidə və dönməzlik nümunəsi olub. 1988-1990-cı illərdə xalqımızın azadlıq mübarizəsinin öncülləri sırasında yer almış, 20 yanvar şəhidlərinin qəhrəmanlığını nəzmə çekərək xalqı mübarizəyə səsləndirmişdir.

Yenice istiqlalı bərpa etmiş Azərbaycan Respublikasına qarşı xaricdən dəstəklənən erməni təcavüzü başlandıqda Bəxtiyar Vahabzadə Vətən mücadiləsinin ön cərgələrində yer almış, 1992-ci ildə məşhur "Vətən marşı"nı yazmışdır.

Məruzəçi vurğulayıb ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev və ölkə Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən Bəxtiyar Vahabzadənin şəxsiyyəti, yaradıcılığı və milli istiqlal mübarizəsi yüksək qiymətləndirilib. Bildirilib ki, Bəxtiyar Vahabzadə XX əsrin ikinci yarısında Azərbaycan xalqının ədəbi-bədii-fəlsəfi fikrinin və ictimai-siyasi düşüncəsinin yetşirdiyi təkrarsız mütəfəkkir və fədakar mübariz kimi xalqımızın, eləcə də bütün

dünyadakı türklərin yaddaşında həmişə yaşayacaqdır.

Məruzə dinlənildikdən sonra mövzu ətrafında müzakirələr aparılıb. AMEA-nın həqiqi üzvü İsmayıl Hacıyev, AMEA-nın müxbir üzvü Şahbaz Muradov və digər Elmi şura üzvləri məruzəni yüksək dəyərləndirdiklərini və "Elm" qəzetində çapını tövsiyə ediblər.

İclasda, o cümlədən bir sıra elmi-təşkilati və kadr məsələləri də müzakirə olunub. AMEA-nın akademik Ziya Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutunda daxili imkanlar və mövcud ştat vahidi hesabına Rəqəmsal şərqşünaslıq, AMEA-nın Şəki Regional Elmi Mərkəzində daxili imkanlar hesabına Arxeologiya və etnoqrafiya, AMEA-nın Şəki Regional Elmi Mərkəzində daxili imkanlar və mövcud ştat vahidi hesabına Tarix, arxeologiya və epigrafiya şöbəsinin bazasında Tarix və epigrafiya şöbələrinin yaradılması məsələləri müzakirə olunaraq AMEA Rəyasət Heyəti qarşısında vəsatət qaldırılıb.

Həmçinin fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Təzəgül Qasımovanın AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun Siyasət fəlsəfəsi və sosiologiyası şöbəsinin aparıcı elmi işçi vəzifəsinə təsdiq edilməsi haqqında məsələyə baxılıb. Bundan əlavə, AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun fəlsəfə doktoru hazırlığı üzrə II il əyani doktorantı Səma Bağirovanın əyani təhsildən qıyabi təhsilə keçirilməsi haqqında məsələ müzakirə olunub.

Daha sonra AMEA-nın müxbir üzvləri Mahmud İsmayilovun 105, Oruc Həsənlinin 75 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında AMEA Rəyasət Heyəti qarşısında vəsatət qaldırılıb.

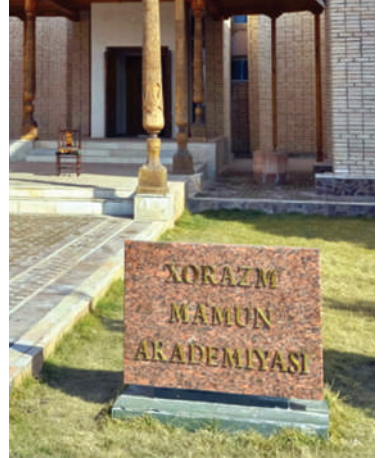
AMEA prezidenti Özbəkistanın Xarəzm Mamun Akademiyasının Fəxri akademiki seçilib

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti akademik İsa Həbibbəyli Özbəkistan Elmlər Akademiyası Xarəzm Mamun Akademiyasının Fəxri akademiki seçilib.

Bununla bağlı Xarəzm Mamun Akademiyasının direktoru professor İkrəm Abdullayev tərəfindən imzalanmış diplom akademik İsa Həbibbəyliyə təqdim olunub.

Sənəddə qeyd olunub ki, AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli Özbəkistan-Azərbaycan elmi əlaqələrinin inkişafındakı xidmətlərinə və "Dünya sivilizasiyasında Xarəzmin əhəmiyyəti"nə həsr edilmiş araşdırmalarına görə Xarəzm Mamun Akademiyasının Fəxri akademiki seçilib.

Qeyd edək ki, Xarəzm Mamun Akademiyasının əsası XI əsrdə qoyulub və Özbəkistan Respublikasının elm və mədəni həyatında əhəmiyyətli yer tutur.

Azərbaycanlı alimlərin adları dünyanın ən böyük riyaziyyatçıları olmuş Kolmoqorov və Arnoldla eyni cərgədə

Bu günlərdə Azərbaycan alimlərinin növbəti uğuru bizi çox sevindirdi. Elm və Təhsil Nazirliyi Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunun "Funksiyalar nəzəriyyəsi" şöbəsinin müdiri riyaziyyat elmləri doktoru, professor Vüqar İsmayilov və "Funksional analiz" şöbəsinin aparıcı elmi işçisi fizika-riyaziyyat elmləri namizədi Namiq Quliyevin növbəti uğurunun şahidi olduq.

Rus alimləri Vasilii Eshkin, Aleksandr Malxanov və Mixail Smorkalovun impact faktoru 3,8 olan nüfuzlu "Journal of Computational Physics" jurnalında 2025-ci ilin may ayında çap olunmuş "Are Two Hidden Layers Still Enough for the Physics-Informed Neural Networks?" (<https://doi.org/10.1016/j.ycp.2025.114085>) məqaləsində qeyd edirlər ki, "Biz öz işimizdə məşhur Kolmoqorov-Arnold superpozisiya teoreminə, eyni zamanda Azərbaycan riyaziyyatçıları Vüqar İsmayilovun və Namiq Quliyevin 2018-ci ildə "Neurocomputing" jurnalında çap etdirdikləri elmi nəticələrə əsaslanmışıq". ([bax:https://doi.org/10.1016/j.neucom.2018.07.075](https://doi.org/10.1016/j.neucom.2018.07.075))

Oxucular üçün aydın olsun deyə, qeyd etmək istəyirəm ki, keçən əsrin 50-ci illərində Kolmoqorov və Arnold ixtiyari kəsilməz çoxdəyişənli funksiyaların birdəyişənli funksiyaların kompozisiyaları və cəmləri vasitəsilə dəqiq göstərilməsi üçün düstur olaraq hələ 1900-cü ildə məşhur alman alimi David Hilbertin riyaziyyatçıları qarşısında qoyduğu 23 problem içərisindən 13-cü problemi həll etmişlər.

Vüqar İsmayilov və Namiq Quliyev isə isbat etmişlər ki, həmin düsturla olan bütün birdəyişənli funksiyaları qeyd olunmuş yeganə birdəyişənli funksiya ilə əvəz etmək iki gizli laylı neyron şəbəkə modeli almaq olar və bu modelin vəsi-təsi ilə ixtiyari kəsilməz çoxdəyişənli funksiyanı istənilən dəqiqliklə approksimasiya etmək olar. Bundan əlavə, sözü gedən qeyd olunmuş funksiya da alqoritmik qurulmuşdur. ([bax: https://doi.org/10.1016/j.neucom.2018.07.075](https://doi.org/10.1016/j.neucom.2018.07.075))

Qeyd edək ki, indiyə qədər Vüqar İsmayilovun və Namiq Quliyevin həmin nəticəsinə müxtəlif xarici mütəxəssislərin 100-ə yaxın istinadları olmuşdur. İstinadlara baxmaq üçün aşağıdakı linkə keçid etmək olar:

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=ziQBM_cAAAAJ&citation_for_view=ziQBM_cAAAAJ:L8Ckcd2t8MC

Oxuculara həm də bildirmək istəyirəm ki, Vüqar İsmayilov və Namiq Quliyevin bu seriyadan olan elmi nəticələri neyron şəbəkələr nəzəriyyəsinin ən qabaqcıl jurnalları olan "Neural Networks", "Neural Computation", "Neurocomputing", "Journal of Mathematical Analysis and Applications" jurnallarında çap olunmuşdur. Həmin işlərə indiyə qədər tamamilə müxtəlif coğrafiyadan olan xarici alimlərin 500-dən çox istinadları olmuşdur.

On the approximation by single hidden layer feedforward neural networks with fixed weights
NJ Guliyev, VE Ismailov
Neural Networks 98, 296-304, 2018

A single hidden layer feedforward network with only one neuron in the hidden layer can approximate any univariate function
NJ Guliyev, VE Ismailov
Neural computation 28 (7), 1289-1304, 2016

On the approximation by neural networks with bounded number of neurons in hidden layers
VE Ismailov
Journal of Mathematical Analysis and Applications 417 (2), 963-969, 2014

Approximation capability of two hidden layer feedforward neural networks with fixed weights
NJ Guliyev, VE Ismailov
Neurocomputing 316, 262-269, 2018

Fürsətdən istifadə edib qürurverici elmi nəticələr aldıklarına görə hər iki alimimizi ürəkdan təbrik edir və onlara daha böyük uğurlar arzu edirik.

Misir MƏRDANOV
Elm və Təhsil Nazirliyi Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü

«Rayonların tarixi» silsiləsi

AMEA Naxçıvan Bölməsinin uğuru

AMEA-nın Naxçıvan Bölməsində "Babək rayonunun tarixi" və "Şahbuz rayonunun tarixi" kitablarının təqdimatı keçirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə AMEA-nın Naxçıvan Bölməsinin sədri akademik İsmayıl Hacıyev açaraq rayonların tarixinin sistemli şəkildə tədqiq olunmasının milli tarix elmi üçün əhəmiyyətindən bəhs edib. Akademik qeyd edib ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasının inzibati ərazi bölgüsünə daxil olan rayonların ən qədim dövrlərdən günümüzədək tarixi, sosial-iqtisadi və mədəni inkişafı hərtərəfli araşdırılmış, monoqrafik təqdimatda nəşr olunmuşdur. Şərur, Culfa, Kəngərli, Ordubad, Sədərək, Babək və Şahbuz rayonlarından bəhs edən 7 monoqrafiya ümumilikdə 12 müəllifin elmi xatirələrinin və səmərəli tədqiqatlarının nəticəsidir və bu, bütövlükdə AMEA-nın Naxçıvan Bölməsinin uğurudur.

Təqdimatda Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutunun baş elmi işçisi tarix elmləri doktoru, dosent Zeynəb Quliyeva "Babək rayonunun tarixi haqqında sanballı mənbə" mövzusunda məruzə edib.

Alim bildirib ki, "Babək rayonunun tarixi" adlı monoqrafiya AMEA-nın müxbir üzvü Hacıfəxrəddin Səfərlı və tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent İlha-

mi Əliyevin müəllifliyi ilə nəşr olunub. Əsərdə Babək rayonunun yaradılması, inkişafı, coğrafi mövqeyi, sosial-iqtisadi durumu, mədəni həyat səviyyəsi, tarix-mədəniyyət və arxeoloji abidələri haqqında ətraflı və sistemli məlumatlar təqdim olunub. Kitabda istifadə olunan arxiv sənədləri, statistik göstəricilər və aparılmış elmi tədqiqatlar əsasında rayonun çoxşaxəli tarixi akademik yanaşma ilə ümumiləşdirilib.

Zeynəb Quliyeva kitabı əhatə ediyi məsələlər üzrə şərh edib, maraqlı cəhətləri tədbir iştirakçılarına diqqətinə çatdırıb.

Daha sonra Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutunun şöbə müdiri

tarix elmləri doktoru, dosent Toğrul Xəlilov "Şahbuz rayonunun tarixi" əsəri haqqında söz" mövzusunda məruzə edib. Məruzədə qeyd olunub ki, sözügedən kitab tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Aşef Orucov və tarix üzrə fəlsəfə doktoru Aytəkin Qəhrəmanovanın həmmüəllifliyi ilə ərsəyə gəlib.

Tədbirin sonunda müəlliflər adından çıxış edən Aşef Orucov və İlhami Əliyev əsərlərin hazırlanma prosesində apardıqları elmi-statistik təhlillərdən danışblar, kitabların nəşrinə və təqdimatın keçirilməsində əməyi olanlara minnətdarlıq ediblər.

XX əsrdə zərurətdən yaranan Elmlər

"Yalnız Akademiyanın möhtəşəm keçmişinə məmnunluqla baxmaq kifayət deyil, həm də, ilk növbədə, yeni fəaliyyət sahələrini inkişaf etdirmək, elmin həqiqətən də texnoloji və ictimai tərəqqinin əsas mənbəyinə çevrilməsi üçün istiqamətlər müəyyənləşdirmək lazımdır."

Akademik S.İ. Vavilov

Arif HƏŞİMOV
akademik

(əvvəlki ötən saylarımızda)

AMEA-nın səkkizinci onilliyi (2015-2025-ci illər). Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 14 mart 2014-cü il tarixində AMEA-nın respublikada elmin təşkili və inkişafındakı böyük xidmətlərini və təsis edilməsinin 70 illiyini nəzərə alaraq Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin AMEA ilə birlikdə Akademiyanın 70 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbirlər planının hazırlanıb həyata keçirilməsinə dair Sərəncam imzalamışdır. Sərəncamın imzalanmasından sonra AMEA-nın 70 illik yubileyinin yekun iclası keçirilmişdir.

Qeyd olunan zaman ərzində yubileyə bağlı həyata keçirilən bir sıra tədbir haqqında məlumat vermək məqsəduyğundur. Belə ki, həmin müddət ərzində Azərbaycan SSR EA-nın təsisçilərinin hər biri haqqında monoqrafiya hazırlanaraq çap edilmiş, Akademiyanın keçirdiyi tarixi yola əks etdirən sənədli film çəkilmiş, onun himni hazırlanmış (himnin mətninin müəllifi akademik İsa Həbibbəyli), çoxlu sayda kitab işıq üzü görmüş, məqalələr yazılmış, dəyirmi masalar keçirilmiş, kütləvi informasiya vasitələrində Akademiyanın üzvləri və əməkdaşları çıxışlar etmişlər.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 09 noyabr 2015-ci il tarixində keçirilən Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının 70 illik yubileyinə həsr olunmuş Ümumi Yığıncaqda iştirak etmişdir.

Dövlətimizin başçısı AMEA-nın Ümumi Yığıncağında nitq söyləmişdir. **Prezident İlham Əliyevin nitqindən:** "Hörmətli xanımlar və cənablar, əziz dostlar. İlk növbədə, mən sizi və bütün Azərbaycan xalqını Dövlət Bayrağı Günü münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Biz bu əziz gündə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının 70 illik yubileyini qeyd edirik. Bu münasibətlə də bütün Azərbaycan alimlərini ürəkdən təbrik edirəm, onlara yeni uğurlar, nailiyyətlər arzulayıram.

Bu 70 ildə Akademiyaya böyük və uğurlu yol keçmişdir. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ölkəmizin intellektual potensialının möhkəmlənməsinə çox dəyərli töhfələr vermişdir. Mən çox istəyirəm ki, Azərbaycan alimləri gələcəkdə də ölkəmizin hərtərəfli inkişafında daha fəal rol oynasınlar. Çünki ölkəmizin gələcəyi elmi potensialın səviyyəsi ilə bilavasitə bağlıdır. Bu gün yeni texnologiyalar əsridir. O ölkələr ki, bu texnologiyaların sahibidir, əlbəttə, onlar dünya miqyasında öz maraqlarını daha böyük dərəcədə müdafiə edə bilirlər. Azərbaycan da o ölkələrin sırasında olmalıdır.

Son illər ərzində Akademiyanın maddi-texniki bazası möhkəmlənib, gözəl bina əsası təmir edilib. Akademiyaya institutların təmirinə vəsait ayrılıb. Elmi kitabxana kompleksi yaradılıb. Şamaxı Astrofizika Rəsədxanası əsaslı təmir edilib. Milli Ensiklopediya üçün gözəl bina tikilib. Yeni, bütün bunlar Azərbaycan dövlətinin siyasətini ifadə edir.

Azərbaycan artıq neçə ildir ki, müstəqil siyasət apararaq həm siyasi, həm iqtisadi sahələrdə, beynəlxalq münasibətlər sahəsində müstəqil fəaliyyət göstərir. Bizim fəaliyyətimiz xalqın milli maraqları üzərində qurulubdur. Bu, bizim üçün əsas şərtidir, əsas vəzifədir və bütün səylərimiz bu məqsədə xidmət göstərir.

Ancaq bununla bərabər, bu gün biz iqtisadiyyatın yeni modeli haqqında düşüncələr. Hökumətə, dövlət qurumlarına müvafiq göstərişlər verilmişdir və çox istərdim ki, bizim alimlərimiz də bu işlərdə fəal iştirak etsinlər.

Burada mənəm son çıxışmdan ötən illər ərzində Azərbaycanda çox əlamətdar hadisələrdən biri də kosmik sənayenin yaradılması olmuşdur. Azərbaycanda hərbi sənaye yaradılıb. Biz hazırda mindən çox adda hərbi təyinatlı məhsul istehsal edirik.

Ordumuzun tələbatının böyük hissəsini Azərbaycan özü təmin edir. Xüsusilə nəzərə alsaq ki, biz müharibə şəraitindəyik, bu, tarixi nailiyyətdir.

Əlbəttə, alimlərin qarşısında duran vəzifələr çoxdur. Yeni, elmi araşdırmalar sadəcə olaraq araşdır-

malar üçün deyil, ölkə iqtisadiyyatının təhlükəsizlik potensialının güclənməsinə yönəlməlidir.

Çıxışımın sonunda humanitar elmlər haqqında bir neçə kəlmə demək istəyirəm. Azərbaycanda son illər keçirilən müxtəlif tədbirlər - Bakı Humanitar Forumu, Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu artıq Azərbaycanı dünyada multikulturalizmin mərkəzi kimi təqdim edib. Azərbaycanda multikulturalizmin tarixi, ənənələri, bugünkü realıqları haqqında elmi əsaslandırma və dövlət siyasəti əsasında həm Azərbaycan dilində, həm xarici dillərdə daha da böyük elmi əsərlər yaradıla bilər. Hesab edirəm ki, bu sahədə elmi araşdırmalar həm çox maraqlı, həm də bizim üçün çox faydalı olacaqdır.

Əsrlər boyu Azərbaycan xalqını bir xalq kimi qoruyan bizim mədəniyyətimiz, incəsənətimiz, musiqimiz, xalçaçılıq sənətimiz və digər ənənələrimiz olubdur. Bizim bu sahədəki bütün fəaliyyətimizin əsasında Azərbaycan dili dayanır. Azərbaycan dili bizi bir xalq, millət kimi qoruyub.

Azərbaycanın çox zəngin tarixi vardır. Azərbaycan alimləri də, Azərbaycan ictimaiyyəti də bunu yaxşı bilir. Biz öz tariximizi, bu realıqları dünya miqyasında daha da dolğun təqdim etməliyik. Bizim tariximiz onu göstərir ki, azərbaycanlılar bu torpaqda əsrlər boyu yaşamışlar. Bugünkü Ermənistan tarixi Azərbaycan torpaqlarında yaradılıb. Çox şadam ki, mənim tövsiyəmlə İrəvan xanlığı haqqında bir çox sanballı elmi əsər yaradılıb, bir neçə xarici dilə tərcümə edilibdir. Bu əsərlər faktlar, həqiqətlər üzərində yaradılıb.

Əziz dostlar, Akademiyaya üzvləri, alimlər, mən sizi bir daha salamlayıram, Akademiyanın 70 illiyi münasibətilə təbrik edirəm. Sizi əmin edirəm ki, mən gələcəkdə də Akademiyanın inkişafına daim diqqət göstərəcəyəm və Akademiyaya qarşısında duran bütün vəzifələrə daim dəstək olacağam. Sağ olun".

Sonra AMEA-nın prezidenti, akademik Akif Əliyev çıxış edərək demişdir: "Möhtərəm cənab Prezident. İcazə verin, ilk növbədə, dərin məzmunlu nitqinizə görə Sizə bütün Azərbaycan alimləri adından təşəkkürümü bildirirəm. Əminəm ki, Akademiyaya göstərdiyiniz diqqət və qayğı sayəsində bunların hamısı həyata keçiriləcəkdir. Bir daha Sizə dərin təşəkkür və minnətdarlığımı bildirirəm".

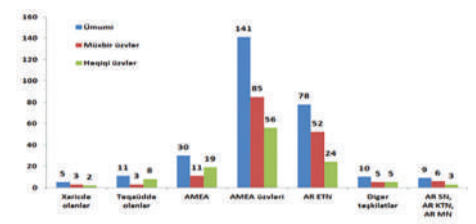
Yığıncaqda çıxış edən Nobel mükafatı laureatı, professor Corc Ficerald Smut AMEA-nın tarixi, elmi fəaliyyəti və alimləri haqqında kifayət qədər məlumatlı olduğunu dedi.

Sonra Rusiyanın Dubna şəhərindəki Birləşmiş Nüvə Tədqiqatları İnstitutunun direktoru, akademik Viktor Matveyev çıxış edərək müasir Azərbaycanın tərəqqisi naminə təkmilləşmə yolunda Milli Elmlər Akademiyasına uğurlar arzuladı.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev "Elm haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2016-cı il 14 iyun tarixli 271-VQ nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqi təmin etmək məqsədi ilə 9 avqust 2016-cı il tarixli "Elm haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2016-cı il 14 iyun tarixli 271-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə" Fərman imzalamışdır. "Elm haqqında" qanun Milli Məclisin 14 iyun 2016-cı il tarixində keçirilən növbədənəknar plenar iclasında Milli Məclisin Elm və təhsil komitəsinin sədri İsa Həbibbəylinin təqdimatı əsasında müzakirə edilərək qəbul edilmişdir.

Qeyd olunan dövr ərzində iqtisadiyyat elminin əsaslı nəşrlərindən hesab edilən akademik Z.Səmədzadənin idəy müəllifliyi və redaktorluğu ilə ərsəyə gələn "İqtisadi terminlər, Azərbaycanca-rusca lüğət" kitabı (2020) və "Azərbaycan iqtisadiyyatı 100 ildə" beşcildliyi (2021) çap olunmuşdur.

Elmi və elmi-təşkilati fəaliyyətdə son illərin ən mühüm nailiyyətlərindən biri olan Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 iyun 2022-ci il tarixli "Azərbaycan Respublikasında elm və təhsil sahəsində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında" Fərmanı AMEA ilə Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyinin bir-birini tamamlayan, ayrılmaz olan, eyni məqsədə çatmaq üçün birgə fəaliyyət göstərən vahid qurum olduqlarını nümayiş etdirməlidir. Bunun əsas səbəbini isə aşağıda göstərilən AMEA üzvlərinin respublikanın müxtəlif qurumlarında təmsil olmaları dair rəqəmlər izah edir.

AMEA - Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası; AR ETN - AR Elm və Təhsil Nazirliyi; AR SN - AR Səhiyyə Nazirliyi; AR KTN - AR Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi; AR MN - AR Mədəniyyət Nazirliyi

Belə ki, qarşılıqlı əlaqənin əsas nüvəsini təşkil edən amil AMEA-nın üzvlərinin ən çox AR Elm və Təhsil Nazirliyinin elmi-tədqiqat və ali təhsil müəssisələrində təmsil olmalarıdır. Elm və təhsilin belə bir vəhdəti təkcə Azərbaycanda deyil, eyni zamanda xarici

rici əməkdaşlıqda da elminizi təmsil etməyə, inkişaf etmiş ölkələrin qabaqcıl laboratoriyalarında birgə tədqiqatların aparılmasına yeni imkanlar yaratdı.

AMEA-nın son illərdəki fəaliyyəti Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 03 noyabr 2023-cü il tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş Nizamnaməsi əsasında qurulmaqla dünya elminin yeni çağırışlarına cavab verən, suveren ölkənin milli inkişaf strategiyasının məqsəd və vəzifələrini təmin edən elmi tədqiqatların aparılması qarşısında əsas məqsəd kimi qoyularaq gələcək prioritetlər müəyyənləşdirilməklə həyata keçirilir. AMEA, AR ETN və aidiyyəti qurumların birlikdə BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası - COP29-la bağlı çoxlu sayda tədbirlər həyata keçirməsi bunların əyani göstəricisidir.

AMEA-da dövlətimizin elm siyasətinin uğurla həyata keçirilməsi üçün yeniləşdirmə prosesləri dönmədən davam etdirildiyi bir şəraitdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2024-cü ilin ölkəmizdə "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan edilməsi haqqında 25 dekabr 2023-cü il tarixli Sərəncamı və onunla səsleşən COP29-un çağırışları istiqamətində AMEA-nın elmi bölmələri və elmi-tədqiqat müəssisələrində fəaliyyət planı əsasında həyata keçirilən tədbirlərin qısa xülasəsi təqdim edilir.

AMEA Rəyasət Heyətində Humanitar və İctimai Elmlər bölmələrinin təşkilatçılığı ilə "Yaşıl dünya naminə həmrəylik: COP29-un çağırışları və humanitar elmin vəzifələri" mövzusunda tədbir keçirilmişdir. AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli, AMEA Rəyasət Heyətinin üzvləri, AMEA-nın müşavirləri, AMEA-nın elmi müəssisə və təşkilatlarının nümayəndələrinin iştirak etdiyi tədbir elmi ictimaiyyət tərəfindən maraqla qarşılanmışdır. Tədbirdə "Heydər Əliyevin ekologiya təlimi fikirləri və Azərbaycan uşaq ədəbiyyatında təbiətə münasibət" (filologiya elmləri doktoru Nərgiz Hacıyeva), "Heydər Əliyevin təbiətə qayğısı və klassiklərin əsərlərində təbiət mövzusu" (filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Elnurə Hüseynova) və s. mövzularda məruzələr dinlənilmişdir.

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli COP29-da "İqlim elmi: 2024-cü il üçün əsas nəticələr" beynəlxalq elmi konfransında çıxış edir.

Elmi-tədqiqat müəssisələrində bir sıra kitab nəşr olunmuşdur: AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun kollektivi tərəfindən "Süni intellekt: yaşıl dünya və sosial ədalət" (Bakı, 2024, 342 s.) toplusu, "Azərbaycan gəncliyi və yaşıl dünya naminə həmrəylik ili: ekoloji problemlər, süni intellekt və fəlsəfə" (Bakı, 2024, 208 s.) kitabı və b.

COP29 tədbirlərinə hazırlıq çərçivəsində AMEA-nın Fəaliyyət planına müvafiq olaraq, Fizika-Riyaziyyat və Texnika Elmləri Bölməsinin əhatə etdiyi elmi müəssisələrdə çoxsaylı tədbirlər həyata keçirilmiş, respublika və beynəlxalq səviyyəli konfranslar, elmi sessiya, seminar və treninqlər təşkil olunmuşdur.

AMEA-nın, Elm və Təhsil Nazirliyinin Fizika İnstitutu və Akademik Abdulla Qarayev adına Fiziologiya İnstitutunun birgə təşkilatçılığı və BMT-nin Ətraf Mühit Programının Avropa regionu üzrə koordinasiyaçı kimi iştirakı ilə 04 aprel 2024-cü il tarixində "Yaşıl artım və dayanıqlı inkişaf" mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans keçirilmişdir. (<<https://mek.az/news/amea-da-yasil-artim-ve-dayanikli-inkisaf-movzusunda-beynelxalq-elmi-konfrans-kecirilib>>)

Ekoloji problemlərin həlli istiqamətində AMEA Fizika-Riyaziyyat və Texnika Elmləri Bölməsinin əhatə etdiyi elmi istiqamətlər üzrə "AzərEnerji" ASC-də Azərbaycan Elmi-Tədqiqat və Layihə-Axtarış Energetika İnstitutunun iştirakı ilə icra olunan, ən müasir texnoloji həlləri özündə cəmləşdirən, ilk dəfə tətbiq edilən bir sıra layihəni göstərmək kifayət edir. Belə layihələrdən biri Xəzər dənizində suyun səviyyəsinin son 20 ildə 2 metrə yaxın aşağı düşməsi ümumi gücü 525 MVt olan Sumqayıt Elektrik Stansiyasının (ES) və ölkənin ikinci böyük elektrik stansiyası olan, Bakının 40%-dən artıq ərazisini elektrik enerjisi ilə təchiz edən, ümumi gücü 800MVt olan "Şimal" ES-in işində ciddi çətinliklərin yaranmasını nəzərə alaraq Xəzər dənizinin içərisinə doğru 5 metr dərinlikdən soyuq suyun götürülməsinə imkan verən 750 metr məsafədə estakadanın, yeni su nasos stansiyasının tikilib 03 sentyabr 2021-ci ildə istifadəyə veril-

məsi (Sumqayıt ES üçün), digəri isə soyuq suyun 8 metr dərinlikdən götürülməsinə imkan verən 540 metr uzunluğunda estakadanın və 2 yerdə su nasos stansiyasının tikilib 26 iyul 2023-cü ildə istifadəyə verilməsi olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev elektrik stansiyalarının estakada tipli yeni nasos mühəndis qurğularının açılışında iştirak etmişdir. "AzərEnerji" ASC-nin prezidenti B.Rzayev Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə layihələr haqqında məlumat vermişdir.

İkinci layihə isə regionun ən güclü elektrik stansiyası olan, 2400MVt gücə malik "Azərbaycan" İstilik Elektrik Stansiyasında yeni buxar-qaz qurğusunun quraşdırılması ilə modernizasiya" layihəsidir. Bu layihə Azərbaycan Respublikasında elektrik enerjisi təminatının yaxşılaşdırılması ilə bağlı əlavə tədbirlərin həyata keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin 25 oktyabr 2022-ci il tarixli Sərəncamına uyğun olaraq icra olunur. "AzərEnerji" ASC-nin istilik elektrik stansiyalarında, son 20 il ərzində ümumilikdə 40%-dən çox yanacaq səmərəliliyinə nail olunmuşdur.

Akademik Y.Məmmədliyev adına Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun Elmi şurasının qərarına əsasən, Vəqif Abbasov, Sadiq Qurbanov, Yusif Yusibov, Sevinc Hacıyeva, Rüfət Əzizov, Elmar Qasimov, Fəriz Əmirli, Sevinc Məmmədcanova, Zaur Ağamaliyev, Ülviyyə Abbasova və Elmir Məmmədli tərəfindən yazılmış "Global ekoloji problemlər: səbəblər, həlli yolları, "yaşıl" enerji" (Bakı, "Elm", 2024. 604 s.)adlı kitab çapdan çıxmışdır.

Akademik M.Nağıyev adına Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya İnstitutu "Sağlam ətraf mühit və Ümummilli Lider Heydər Əliyev fenomeni" adlı konfrans, Radasiya Problemləri İnstitutu, Fizika İnstitutu və AMEA-nın birgə təşkilatçılığı ilə "Enerjinin saxlanması və çevrilməsi üçün materiallar üzrə VIII beynəlxalq simpozium" keçirilmişdir.

Yüksək səviyyədə keçirilmiş COP29 tədbirlərinin gündəliyi, müzakirələrin gedişi və tədbirlərin yekunları AMEA-nın Yer Elmləri Bölməsinin tədqiqat predmetlərinin qloballaşmış müasir dünyanın və ölkəmizin ən tələpəli problemləri ilə sıx bağlı olduğunu, dünya elminin ən aktual istiqamətlərindən və mövzulardan olduğunu göstərmişdir.

Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsi. "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" və COP29-a həsr edilmiş çoxsaylı iclaslar, konfranslar, sərgi və seminarlar böyük uğurla həyata keçirilmişdir.

AR Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin, AMEA-nın və AR Elm və Təhsil Nazirliyinin birgə təşkilatçılığı ilə "Azərbaycanda ətraf mühitin sağlamlaşdırılmasında Ümummilli Lider Heydər Əliyevin rolu" mövzusunda elmi-praktiki konfransda ölkənin 90-a yaxın təşkilatının təmsilçilərinin 300-dən çox məruzəsi dinlənilmişdir. Konfrans materialları nəfis şəkildə nəşr edilmişdir.

1.COP29 iqlim konfransında AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İrada Hüseynova "Aşağı emissiyalı və dayanıqlı ərzaq sistemləri üçün elm və innovasiya" mövzusunda çıxış edir. 2. AMEA-nın əməkdaşları COP29-da

1. AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəylinin COP29 çərçivəsində Nobel mükafatı laureatı Məhəmməd Yunusla görüşü 2. AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəylinin COP29 çərçivəsində "AzərEnerji" ASC-nin pavilyonunda

Akademiyasının gələcəyə ünvanlanan fəaliyyəti

AMEA-nın yeddinci onilliyinin son bir neçə ilinin AR Elm və Təhsil Nazirliyi və onun elmi-tədqiqat və ali təhsil müəssisələri, respublikamızın qabaqcıl şirkətləri və onların nəzdində olan elmi-tədqiqat və layihə institutları ilə birgə apardığı tədqiqatları, həyata keçirdikləri tədbirləri və layihələri təqdim etməyi məqsəduyğun hesab etdik.

Şəkilə (soldan sağa): Naxçıvan Dövlət Universitetinin rektoru Elbrus İsayev, Dövlət Gömrük Komitəsi Akademiyasının reisi Qulu Novruzov, AMEA-nın akademik-katibi Arif Həşimov, "Azərenerji" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin prezidenti Baba Rzaev, Qarabağ Universitetinin rektoru Şahin Bayramov, Bakı Dövlət Universitetinin rektoru Elçin Babayev, Azərbaycan Texniki Universitetinin prorektoru Nureli Yusifbəyli COP29 çərçivəsində "AzərEnerji" ASC-nin pavilyonunda

Azərbaycan Respublikası Paris Razılaşması çərçivəsində 1990-cı baza ili ilə müqayisədə 2030-cu ilə istilik effekti yaradan qazların emissiyalarının səviyyəsində 35% azalmanı hədəf kimi öz üzərinə götürmüşdür. BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının 26-cı Sessiyasında Paris Sazişindən sonra 5 illik dövrün nəticələrinə əsasən Azərbaycan Respublikası 2050-ci ilə qədər əlavə könüllü öhdəlik kimi emissiyaların 40 %-dək azalmasını hədəf qoymuşdur. "Azərbaycan" İstilik Elektrik Stansiyasında modernizasiya layihəsinin həyata keçirilməsi ətraf mühitə atılan istixana qazlarının miqdarını azaltmaqla qeyd olunan hədəflərə çatmağa önəmli töhvə verəcəkdir.

Mayami Universitetinin fəxri professoru, 1970-ci illərdə Maşınqayırma fakültəsinin dekani və elmi işlər üzrə dekan müavini olmuş, "Hidrogen Enerjisinin Əfsanəvi Patriarxi" doktor Turhan Nejat Vəziroğluyla Hidrogen İqtisadiyyatı İnstitutunun rəhbəri, "Alternativ Energetika və Ekologiya" Beynəlxalq Elmi Jurnalının (ISJAE) baş redaktoru Aleksandr Leonidoviç Qusev 12 sual ünvanlamışdır. Onlardan birini və cavabı təqdim edirik.

Sual: Yer kürəsi 21-ci əsrdə 20 milyard insanı qidalandıra biləcəkmi? Bəs 50 milyard? Və ətraf mühit sağ qalacaqmı? Bu proseslərdə hidrogen sivilizasiyası hansı rol oynayacaq? Hidrogen sivilizasiyası iqlim probleminə necə təsir edəcək?

Cavab: Bu vacib sualdır. Hidrogen enerjisi təmiz enerjiyə çevriləcək və qalıq yanacaqların vurduğu zərərini qarşısını alacaq. Bizim həll etməli olduğumuz digər problem isə əhalinin artımdır. Düşünürəm ki, dünya əhalisi 5 milyard civarında sabitləşməlidir və biz flora və faunaya kifayət qədər yer buraxmalıyıq ki, dünya insanları, eləcə də bitkilər və heyvanlar üçün cənnət olsun.

Azərbaycan regionda Hidrogen enerjisindən istifadə sahəsində də liderdir. Belə ki, COP29 tədbirləri zamanı "Azərenerji" ASC və "GE Verona" şirkəti arasında Şirvan şəhərində yerləşən "Cənub" Elektrik Stansiyasının qaz turbinlərindən birinin tam hidrogen yanacağı ilə işləməsi layihəsi üzrə sənəd imzalanmışdır.

AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli "Azərbaycan ekologiyası: bibliografik göstərici" (Bakı: Elm, 2024, - 632 səh.) kitabına ön sözdə demişdir: "Azərbaycanın yaradıcı dühalarının ədəbiyyatda ekoloji təfəkkürə dair mövcud bilikləri öz elmi dünya görüşü ilə birləşdirməklə eks etdirməsinə xarakterik nümunələrdən biri Azərbaycanın mütəfəkkir şairi Nizami Gəncəvinin yaradıcılığı hesab edilə bilər. Nizami öz əsərlərində təbiətin bəzi alim kimi canlı aləmin gözəlliklərini təsvir etməklə, onun səciyyəvi xüsusiyyətlərini müqayisəli şəkildə, zəngin və obrazlı ifadələrlə tərənnümünə geniş yer vermişdir. Ekoloji məsələlər XIX əsrdə, XX əsrin əvvəllərində yaşamış Azərbaycan ədibləri və mütəfəkkirlərinin əsərlərində də geniş yer almışdır. Xüsusən Həsən bəy Zərdəbinin yaradıcılığında ətraf mühitə, insan və təbiət məsələlərinə dair elmi fikirlər öz əksini tapmışdır.

"Yaşadığımız dünya göz önündə bəşəriyyətin bütün minillik tarixində misli görünməmiş dərin keyfiyyət dəyişikliklərinə məruz qalır. Həç vaxt bəşər sivilizasiyasının taleyi üçün təhlükə ilə dolu belə kəskin global - demografik, iqtisadi, sosial və ekoloji problemlər yaranmamışdır. Ekoloji problemlərlə yanaşı, ikinci minilliyin sonunda insan daha bir mühüm problemə - biosferin tükenməsi ilə üzləşdi. Bu bizi enerji və mineral resurslarla təmin edən keçmiş, eyni zamanda həyat təminatı sistemini yaradan (torpaq, su, atmosfer, bioloji müxtəliflik) müasir problemlərdir.

Bəşəriyyətin həyata keçirdiyi elmi-təsərrüfat fəaliyyətinin düzgünlüyünü və nəticələrini düşünməyin vaxtı çatıb. Səbəbləri müəyyən etmək, mövcud vəziyyətdən çıxış yolunu göstərmək alimlərin, mütəəqqil şəxsiyyətlərin borcudur." - bu fikirləri "Yerin ekoloji problemləri və alternativ enerji mənbələri" adlı kitabın (Рустамов М.И., Аббасов В.М., Мамедова Т.Н., Пириев Н.Н. Экологические проблемы Земли и

альтернативные источники энергии. Баку: Элм, 2008, 717 стр.) ön söz məqaləsində (Ön sözün müəllifi akademik Arif Həşimovdur-red.) qeyd etmişdim.

Burada Kanadalı astrofizik, kosmoloq və ekoloq Hubert Rivzin "insan planetimizdəki ən çılğın növdür. O, gözəgörünməz Tanrıya ibadət edir və görünən Təbiəti məhv edir. Onun məhv etdiyi bu Təbiətin ibadət etdiyi Tanrı olduğunu dərk etmə" fikrinə müraciət etmək məqsəduyğun olardı. Eyni zamanda Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, şair, publisist Hüseyn Bağiroğlunun aşağıdakı misralarını kainatın müasir ekoloji problemlərini yarananlara ünvanlamaq olar:

Ömür başdan-başa sınaq olsa da
Hər günü kövrək bir budaq olsa da
İnsan bu dünyada qonaq olsa da,
Özün qonaq kimi apara bilmir.

Azərbaycanın üzlaşdığı ekoloji problemlərə aid edilən ən önəmli məsələlərdən biri də su problemidir. Dünya Bankı rəsmisi Stefanie Stallmeister: "İqlim dəyişikliyi səbəbindən baş verən təbiət hadisələri Azərbaycana da mənfi təsirlərini göstərəcək". Onun sözlərinə görə, Azərbaycan iqlim dəyişikliyiinin artması problemi ilə üz-üzədir: "Biz artıq bilirik ki, temperatur yüksəlir və bundan sonra da yüksələcək. Bundan əlavə, müxtəlif modeləşdirmələr vasitəsilə göstərdik ki, su ilə bağlı da dəyişikliklər artacaq. Məsələn, əvvəllər yağış yağmayan yerlərə yağış yağacaq, yağışın olduğu yerlər isə yağmursuz olacaq. Həmçinin quraqlıq və daşqınlar kimi iqlim hadisələrinin daha çox şahidi olacağıq. Bu artıq global miqyasda müşahidə olunur və Azərbaycan da təsir edəcək. Bu vəziyyət suyun 70%-ni transsərhəd mənbələrdən əldə edən Azərbaycanı çox narahat edir. Region digər ölkələri də oxşar problemlərlə üzləşirlər. Onlar öz ölkələrində suyu saxlamaq üçün su anbarları kimi infrastrukturları qurmağa başlayacaqlar" (525-ci qəzet, 25.09.2024-cü il, səh.8).

Beləliklə, qloballaşan dünyanın çox əhəmiyyətli çağırışlarından olan ekoloji problemlər və iqlim dəyişiklikləri təbiət hadisələri olmaqla yanaşı, insan cəmiyyətinə və mədəniyyətinə təsir göstərən məsələlərdir. Ekoloji problemlər insanın təbiətə qarşı etik məsuliyyətini və davamlı inkişafın necə olmalı olduğuna dair fəlsəfi müzakirələri doğurur, insanların təbiətə olan tarixi əlaqələrini öyrənmək, cəmiyyətlərin ekosistemlərə və inkişafa necə təsir etdiyini başa düşməyə kömək edir, ekoloji dəyişikliklərin cəmiyyətin sosial strukturlarına necə təsir göstərdiyini, miqrasiya, resursların paylanması və sosial münasibətlərin yaranmasını izah edir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin COP-29 öncəsi tədbirin iştirakçılarına müraciətində deyilir: "İqlim dəyişmələri bütün qitələrin ölkələrinə təsir edir, ancaq inkişaf etməkdə olan kiçik ada dövlətləri bu təsirlərə daha həssasdır. Burada Azərbaycan da istisna deyil. Biz hər il çaylarımızda suyun səviyyəsinin azaldığını, Xəzər dənizinin isə səviyyəsinin aşağı düşdüyünü görürük. Azərbaycan da su qıtlığı ilə üzləşib. Azərbaycan bu çağırışların öhdəsindən gəlmək üçün cəsarətli addımlar atır".

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Çinə dövlət səfəri zamanı Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinin qurulması haqqında Birgə Bəyanat imzalanmışdır. Birgə Bəyanatda qeyd edilmişdir: "Çin BMT-nin iqlim dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının (COP29) 29-cu sessiyasının uğurla keçirilməsi münasibətilə Azərbaycanı təbrik edir. Hər iki tərəf COP29-un nəticələrini iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə üzrə global fəaliyyətə mühüm töhfə verəcək tarixi nailiyyət və dönüş nöqtəsi kimi qəbul etmişlər. Çin tərəfi Azərbaycanın sədrliyi ilə COP29 çərçivəsində irəli sürülən "Dayanıqlı və sağlam şəhərlərin formalaşması üçün Multisektoral Fəaliyyət Yolları təşəbbüsünü yüksək qiymətləndirir.

İmzalanmış Bəyanatdan irəli gələn məsələlərin həlli istiqamətində respublikanın digər qurumları ilə yanaşı 80 illik elmi potensiala malik AMEA da öz imkanlarını Bəyanatda "...tərəflər COP29-un nəticələrini iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə üzrə global fəaliyyətə mühüm töhfə verəcək tarixi nailiyyət və dönüş nöqtəsi kimi qəbul etmişlər" tezi baxımından araşdıraraq AMEA ilə Çin Xalq Respublikasının elmi qurumları arasında son illərdə həyata keçirilmiş əməkdaşlıq əlaqələrinə bir daha diqqət yetirmişdir. İkitərəfli əməkdaşlığa dair aşağıda təqdim olunan sənədlər və keçirilmiş birgə tədbirlər gələcəkdə yerinə yetiriləcək işlər üçün tam əminlik yaradır.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə Çinin elmi qurumları arasında imzalanmış bəzi əməkdaşlıq sənədləri:

- AMEA ilə Çinin Honkonq Kore Akademiyası arasında əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu;

- AMEA ilə Çinin Hebei Sosial Elmlər Akademiyası arasında Anlaşma Memorandumu;

- AMEA ilə Çinin Biomüxtəlifliyin Mühafizəsi və Yaşıl İnkişaf Fondu arasında Strateji Əməkdaşlıq Sazişi;

- AMEA ilə Çin İctimai Elmlər Akademiyası arasında Elmi Əməkdaşlıq Sazişi.

Son illər Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik İsa Həbibbəylinin Çin Xalq Respublikasına səfərləri çərçivəsində həyata keçirilən bəzi tədbirlər:

- akademik İsa Həbibbəyli Pekin Xarici Diller Universitetində açılmış Azərbaycan dili ixtisası üzrə təhsil alan tələbələr üçün mühazirələr oxuyur (2018-ci ildən);

- AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli Çin Xalq Respublikasına səfəri çərçivəsində Pekin Xarici Diller Universitetinin rektoru professor Jia Venjian, Honkonqda yerləşən Kore Akademiyasının icra şurasının rəhbərləri və üzvləri ilə görüşmüşdür. Kore Akademiyasının nümayəndə heyətinin Azərbaycan səfəri çərçivəsində müxtəlif elmi müəssisələrdə görüş və müzakirələr təşkil edilmişdir (2014-cü il);

AMEA ilə Çin Xalq Respublikasının elmi qurumları arasında əməkdaşlıq çərçivəsində Çin İctimai Elmlər Akademiyasının vitse-prezidentinin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə AMEA Rəyasət Heyətinə görüşlər keçirilmiş (2016-cı il), AMEA tərəfindən Çin Sosial Elmlər Akademiyası ilə "Xəzərdən Çin səddinədək" birgə elmi layihə icra edilmiş (2024-cü il), AMEA-da Çin Xalq Respublikasının Azərbaycan Respublikasındakı səfirliyinin nümayəndələri ilə müxtəlif vaxtlarda görüşlər keçirilmiş və müzakirələr aparılmış, AMEA Rəyasət Heyətində Çinin Hebei Pedaqoji Universitetinin nümayəndə heyəti qəbul edilmiş (2023-cü il) və birgə fəaliyyətə dair razılıq əldə edilmişdir.

2024-cü ildə AMEA Rəyasət Heyətində Çin Xalq Respublikasının Honkonq Kore Akademiyası ilə elmi əməkdaşlığa həsr olunmuş tədbir keçirilmişdir. Kore Akademiyasının heqiqi üzvü seçilmiş AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli və vitse-prezidenti, akademik Dilem Taşiyeva üzvlük diplomları təqdim edilmişdir.

Qeyd edilənlər və hazırda AMEA-nın mövcud elmi potensialının inkişaf etdirilməsi, onun strukturunun modernləşdirilməsi, maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi, elektron elmin inkişaf etdirilməsi, beynəlxalq elmi əlaqələrin genişləndirilməsi istiqamətində görülən işlər qarşıya qoyulan hədəflərə daha sistemli şəkildə nail olmağa şərait yaratmışdır. Aparılan islahatlar nəticəsində elmi müəssisələrdə yaradılan yeni struktur innovativ və multidissiplinar yanaşmaların daha sistemli tətbiqinə, müvafiq sahələr üzrə tədqiqatların daha koordinasiyalı şəkildə həyata keçirilməsinə geniş imkanlar yaratmışdır.

Bu imkanları hesabına Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişaf dair Milli Prioritetlər", "Azərbaycan Respublikasının 2022-2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası", "Azərbaycan Respublikasında 2024-cü ilin "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan edilməsi haqqında" Sərəncamlarının AMEA-nın fəaliyyət istiqamətləri üzrə icrasına dair həyata keçirilən işlərin AMEA-nın fəxri üzvü Aziz Sancarın AMEA-nın Ümumi Yığıncağının 3 iyun 2024-cü il tarixində keçirilən xüsusi iclasındakı "Türk dünyası elm siyasəti: realliklər və çağırışlar" mövzusunda elmi məruzəsində irəli sürdüyü fikirləri də əhatə edəcəyini əvvəlcədən söyləməyə əsas verir.

Nobel mükafatı laureatı, professor Aziz Sancar 29 noyabr 2023-cü il tarixində AMEA-nın Ümumi Yığıncağında AMEA-nın fəxri üzvü seçilib və AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəylinin dəvəti ilə 2024-cü ilin 30 may-6 iyun tarixlərində Azərbaycanada, AMEA-da səfərdə olmuşdur. AMEA-nın fəxri üzvü, Nobel mükafatı laureatı Aziz Sancarın məruzəsindən tezislər təqdim olunur.

"...1970-2020-ci illərdə Türk dünyası və Çində elmin inkişafını müqayisə edəcəyəm. Çin nə edib? Bəs türk dünyası nə edib? Onu izah etməyə çalışacağam.

Biz böyük bir ərazini əhatə edirik. Bunu Çinlə müqayisə etmək istərdim. Bu, Çinin xəritəsidir. Bu da, türk dünyasının xəritəsidir. Gördüyünüz kimi, ərazi baxımından demək olar ki, eyniyik. Onların təbii sərvətləri qədər türk dünyasının da öz xəzinələri vardır.

Kimya üzrə nobel mükafatını verən komitənin xanım sədri Nobel mükafatı təqdimatı ilə bağlı ziyaftə bildirdi ki, burada ilk dəfə olaraq 2015-ci ildə Nobel mükafatı alan bir türk və bir çin alimi iştirak edir. Buna baxdıqda, insan düşünür ki, deməli elmi səviyyəmiz demək olar ki, eynidir.

Təbii ki, mən Nobel mükafatı alanda Türkiyə - millətimiz, dövlətimiz çox sevindi. Milli Təhsil Nazirliyi Birüniden və mənəndən başqa heç kimi tapmamış, mənəm və Birününin adını dərsliyə salmışdır (Aziz Sancar və Birününin arasında min il fərq var - red.). Bu Türkiyə Cumhuriyyətində, eləcə də türk dünyasında elmin inkişafı baxımından acınacaqlı vəziyyətdir. Mənim 77 yaşım var. Bizdən sonra gələn nəsillər Türkiyənin, türk dünyasının elmini inkişaf etdirməlidirlər. Biz buna görə min il daha gözleməliyik.

Nobel mükafatı laureatı Əziz Sancar AMEA-nın RH-nin binasında yerləşən AMEA-TÜBİTAK Koordinasiya Mərkəzində Şəkilə (soldan sağa): Nobel mükafatı laureatı, AMEA-nın fəxri üzvü Aziz Sancar, AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli, Türkmənistan Elmlər Akademiyasının prezidenti Alaberdi Aşirov

2017-2019-cu illərdə görürük ki, Çin Amerika-nı keçib. Çin ne edirsə, biz də onu edə bilirik ... İndi Çinin niyə dünyaya hakim olduğunu görürsünüz. Çünki elmə məşğuldur. Bunlar təməl kimidir. Başqa açıqlaması yoxdur, bu fundamental elmdir. Onlardan dərs almalıyıq. Biz onlardan öyrənməliyik.

Türk dünyası olaraq biz də eyni şəkildə çalışmalıyıq. "Türk dünyası" deyirəm, "Türkiyə" demirəm.

Elm tətbiq etməklə, təcrübə ilə öyrənilir, kitablar da isə nəzəriyyə izah olunur, Nyutonun qanunlarından danışılır və s. Bunlar gözəldir, amma bununla elm öyrənilə bilməz. Elm tətbiqlə, təcrübə ilə öyrənilir. Yanıma çox zəkali türk tələbələr gəlmişdilər. Təcrübəni bacarmırlar. Çindən gələnlər isə, onlar qədər zeki olmasalar da tətbiq etməyi bacarırlar. Fərq nədir?! Çində erkən yaşda təcrübə aparmağı öyrədirlər. Ona görə də uşaqlarımıza erkən yaşlardan tətbiq etməyi, təcrübə aparmağı öyrətməliyik".

Bu baxımdan bəşəriyyətin gələcək ekoloji, iqlim problemlərini, ilk növbədə, Aziz Sancarın təbiblə ilə desək, təcrübə həll edəcəkdir.

"Elmlə necə məşğul olmağımızdan söhbət gəndə, təbib ki, bunu bir ölkə üçün deyir. Çini türk dünyası ilə müqayisə etdim, türk dünyası olaraq elmlə məşğul olmaq istəyiriksə, nələrə diqqət etməli olduğumuzu burada ümumiləşdirəcəyəm. Türkiyə ən çox əhalisi olan ölkədir. Ola bilər ki, Türkiyə bir çox mənada elmdə daha irəlidedir. Amma Azərbaycan, Özbəkistan və Qazaxıstanın da çox irəlində olduğu məsələlər vardır. Həç kim digərini aşağılamamalıdır.

Ortaq əlifbaya da demək olar ki, yaxınlaşmışıq. Bu məsələ də öz həllini tapmalıdır".

Deyənlərin gələcək fəaliyyətdə diqqətdə saxlanılmasının məntiqi ifadəsi Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının 20 fevral 2025-ci il tarixli Ümumi Yığıncağının qəbul etdiyi Qərarla verilmişdir. Qərarla Türkojii qurultayın 100 illik yubileyinin dövlət səviyyəsində keçirilməsi üçün müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi və beynəlxalq əlaqələrin inkişafı istiqamətində islahatlar çərçivəsində AMEA-nın elmi müəssisələri ilə Beynəlxalq Türk Akademiyası, Türkiyə Elmlər Akademiyası, Atatürk Kültür, Dil və Tarix Yüksək Qurumu, TÜBİTAK və Orta Asiya Respublikalarının Elmlər Akademiyaları arasında elmi əməkdaşlığın gücləndirilməsi, birgə tədqiqatların, digər elmi və elmi-təşkilati tədbirlərin həyata keçirilməsinin davam etdirilməsi vurğulanmışdır.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının 80 illik yubileyinə həsr edilmiş məqalənin sonunda bütövlükdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının elmi müəssisələrində və əhatə etdiyi elmi istiqamətlər üzrə respublikanın digər elm və ali təhsil müəssisələrində 2024-cü ildə aparılmış tədqiqatların və əldə edilmiş mühüm elmi nəticələrin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının 20 fevral 2025-ci il tarixli Ümumi Yığıncağının yüksək qiymətləndirməsini diqqətə çatdırmaqla onun bütün tələblərə cavab verəcək səviyyədə gələcək inkişafına inamını ifadə etməyi məqsəduyğun hesab etdim. Məqaləni Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik İsa Həbibbəylinin "Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının 20 fevral 2025-ci il tarixli Ümumi Yığıncağının Hesabatına dair məruzə və çıxışlar toplusu"nda (Bakı, "Elm", 2028, səh.142) verilən "Akademiyada təməl islahatlardan - inkişaf konsepsiyasına və yol xəritəsinə" adlı açılış nitqində Akademiyanın 80 il ərzində keçdiyi çətin və şərəfli mərhələləri diqqətə alaraq onun gələcəyə ünvanlanan çoxşaxəli fəaliyyətinə yeni, COP29-un yekununda vuğuladığı "COP29 elmi təfəkkürdə yeniliklər yaradıb" ifadəsinə uyğun olaraq göstərdiyi əsaslı tezisləri verməklə bitirməyi məqsəduyğun hesab edirəm. Açılış nitqində göstərilir: "Hazırda Milli Elmlər Akademiyasında daha genişmiqyaslı islahatlar dövrünə keçmək üçün hazırlıq işləri aparılır. Bu gün Ümumi Yığıncaqda qəbul edəcəyimiz Milli Elmlər Akademiyasının 2025-2030-cu illər üzrə inkişaf Konsepsiyası və Yol Xəritəsi yeniləşmə və islahat proseslərinin yeni mərhələsinin proqramı və bələdçisi olacaqdır. AMEA-nın yeni dövr üçün İnkişaf Konsepsiyasında qarşıdakı illərdə həyata keçirəcəyimiz fəaliyyətin əsas istiqamətləri elmi və ideoloji cəhətdən əsaslandırılmış və bir çox mühüm strateji və cari əhəmiyyətə malik olan əməli tədbirlərin gerçəkləşdirilməsi müəyyən edilmişdir.

Akademiyanın kollektivi 2025-ci ildə Milli Elmlər Akademiyasının 80 illik yubileyini keçilmiş məsuliyyətli və şərəfli yolun təcrübəsindən yaradıcı şəkildə istifadə etməklə, davamlı və dayanıqlı ənənələri inkişaf etdirməklə, eyni zamanda dünya elminin müasir çağırışlarını və ölkə elminin qarşıya qoyulmuş məsul vəzifələrini dönmədən həyata keçirməklə yüksək səviyyədə qeyd etmək üçün bütün qüvvələrini səfərbər etmişlər. AMEA-nın qarşıdakı yubileyi hadisəsi Azərbaycan elminin, xüsusən də Akademiya elminin müstəqil Azərbaycan dövləti qarşısında hesabatı olacaqdır. Göründüyü kimi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası yeniləşmə və islahatlar mərhələsinin inkişaf prosesləri çərçivəsində çoxcəhətli fəaliyyətini uğurla davam etdirməkdədir".

28 May - Türk və İslam dünyasının istiqlal nidası

1918-ci il 28 May tarixi təkcə Azərbaycanın deyil, bütün müsəlman Şərqi, türk və İslam dünyasının qürurla xatırladığı mühüm bir gündür. Həmin gün Tiflisdə Müsəlman Şərqi ilk parlamentli, dünyəvi və demokratik respublika - Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti (AXC) elan olundu. Bu, əsarət altında yaşayan xalqlar üçün bir ümid işığı, müstəqil dövlətçilik ənənəsinin dirçəlişi idi.

AXC-nin yaranması ilə müsəlman coğrafiyasında ilk dəfə qadınlara seçki hüququ verildi, çoxpartiyalı parlament quruldu, hüquq bərabərliyi və vətəndaş azadlıqları təmin olundu. Cəmi 23 ay fəaliyyət göstərməsinə baxmayaraq, Cümhuriyyət milli ordunun təşkili, təhsil islahatları, dövlət atributlarının yaradılması və beynəlxalq əlaqələrin qurulması sahəsində böyük işlər gördü. 1919-cu ildə Paris Sülh Konfransına göndərilən nümayəndə

heyəti Azərbaycanı beynəlxalq aləmdə tanımaq üçün mühüm addımlar atdı.

Azərbaycanın dövlətçilik ənənələrinin qorunmasında və AXC-nin ideyalarının yaşadılmasında Ulu Öndər Heydər Əliyevin

müstəsna xidmətləri olub. Məhz onun uzaqgörən siyasəti nəticəsində müstəqil Azərbaycan Cümhuriyyətinin hüquqi və siyasi varisiyi bərpa edildi, tariximizə və milli kimliyimizə sahib çıxdı.

Son illərdə Azərbaycanın rəsmi ideoloji xəttində AXC-nin mirasına xüsusi önəm verilir. 2018-ci ildə Prezident İlham Əliyev tərəfindən "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti İli" elan olundu və bu, cümhuriyyət irsinin qorunması və təbliği istiqamətində mühüm dönüş nöqtəsi oldu. Şuşanın azad edilməsi, Zəngəzur dəhlizinin gündəmə gətirilməsi və Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində əməkdaşlığın gücləndirilməsi dövlətçilik xəttinin davamı kimi dəyərləndirilir.

Bu gün 28 May - Respublika Günü Azərbaycanın müasir müstəqilliyinin mənəvi təməli kimi qəbul olunur. Türk dünyasında bu tarix yalnız Azərbaycan deyil, ümumilikdə millətlərin azadlıq uğrunda apardığı mübarizənin rəmzinə çevrilib.

Oljas Süleymenovun «Gil kitab»ında türklərlə bağlı məlumatların özəliyi

Oljas Süleymenovun çoxözlü bədii, poetik, etnoqrafik, mifoloji, paleoqrafik və s. səpkili yaradıcılığında "Gil kitab" poeması xüsusi mövqedə dayanır. Bu əsər sənətkarın yaradıcılığının özünəməxsus zirvəsi olmaqla, bir tərəfdən özünün tarixlə olan əlaqələrini, digər tərəfdən doğma xalqın başqa xalqlarla olan ünsiyyətlerini müasirləşdirən ümumi mənzərələri kontekstində nəzərdən keçirir.

"Kitab"ın yenidən işıq üzü gördüyü dövrdə Oljasın dostu və onunla faktiki olaraq qazax ədəbiyyatında yeni bədii cərəyan yaranan və ədəbi cəbhədə onunla yarışan Anuar Əlimcanov yazırdı ki, Süleymenov poeziyasındakı əvvəlki süslülük, bütövlük, emosionallıq və qəzəb "Gil kitab"da özünü nümayiş etdirmir. Əgər əvvəllər şairin əsərlərinin müəyyən tərəfi özünü ön plana çıxarırdısa, adını çəkdiyimiz əsərin mahiyyətindən gələn enerji oxuculara daha çox təsir etməkdədir. "Gil kitab"da şair hər hansı pərakəndəliyə yol vermir, düşüncələrini, görüşlərini, yenidən görüb, yenidən oxuduqlarını daha xəsisliklə xərcləyir, əvvəlkilərdən daha çox öz poeziyasının kristallarını yeni misra və bəndlərdə əridir, daha çox satirik və sarkastik əhval-ruhiyyəli janr genişliyinə meydan verir.

Bütün qeyd etdiyimiz təksibedilməz keyfiyyətlərinə baxmayaraq, rus tənqidçiləri Leonid Mil və Alla Marçenko kimi tədqiqatçılar O.Süleymenovun "Gil kitab"ı ortaya çıxan kimi onu tənqid etməyə girişmişdilər. Onlar üçün sənətkarın tarixdə müasir dövrün köklərini, mənbələrini, yoxsa onun "maskalanmış" bənzerini axtarması sualı düşündürməklə, həm də tarixin müəllif üçün hansı əhəmiyyət kəsb etdiyini müəyyənləşdirmək maraqlı idi: bu, onun müasirlərinin geyindikləri maskarad köynəyi, yoxsa insanları öz bildiyi kimi formalaşdıraraq, onların qarşısında özünün belli tapşırıqlarını qoyan müəyyən olunmuş dövrü axtarırdı? sualına "Voprosi literaturı" jurnalında xüsusi olaraq cavab gəzilir. Leonid Mil qeyd edirdi ki, Süleymenov poeziyasının həmin dövründə heç də hər şey hamar deyildi. Həmin şəirlərdə son dərəcə şişirdilmiş emosionallıq, həddən ziyadə sona qədər açılmamış intonasiya özünü biruzə verir ki, burada tarixi süjet sanki özünü doğrultmayan teatrallıq effekti yaradırdı. Digər tərəfdən isə Leonid

Mil Oljas Süleymenovun poetik dilinin, lüğət ehtiyatının kasad olduğunu göstərirdi. Bundan başqa L.Mil sənətkarın öz məqalələrində tarixi materialla özbaşına rəftarında ya keçmişə müasirləşdirdiyini, ya da müasir oları arxaikləşdirdiyini, tarixi hadisələrin və proseslərin həqiqi qanunauğunluqlarının belə halda açılmamış qaldığını, tarixin ekzotik dekorasiyaya çevrildiyini göstərərək, həm də eyni zamanda tarixi tədqiqatın prinsipini müdafiə edirdi. O.Süleymenovun "Gil kitab"ının zəifliyini L.Mil onun tarixilikdən uzaqlaşmasında görürdü.

V.Turbin adlı başqa bir müəllif isə "Literaturnaya qazeta"-nın səhifələrində əsərlə bağlı Moskvalı mühəndis A.Arustamovaya öz qənaətlərini aşağıdakı şəkildə çatdırırdı. Bu cavabda V.Turbin Oljasın poeziyasının iki sirrini, iki planını anlatmağa çalışır: biri bizim 10-sinifdə oxuyan oğlanlarla, elmlər namizədləri ilə, sabit iş, əyləncə, qayğılar ilə bağlı olan, gündəlik müasir məişətimiz, ikinci plan isə Şərqi tarixi ekzotikası, unudulmuş əcdadların kölgələri, hücumlar, basqınlarla bağlı xatirələr, hökmdarların şıltaqlıqları və müdriklərin hiyləgərliklərlə bağlı fikirlərinin yer aldığını incələyirdi. İkili plan bir yerə sığışdırıldıqda isə şairin fantaziyası bitib-tükənmək bilmirdi. Tənqidçinin fikrincə, O.Süleymenovun yeni kitabını oxuduqda onu son dərəcə məsuliyətlə oxumaq lazımdır - Çexovun təzə gələn Daşenka Aplombova kimi ədəbazlıq etmədən: "Onlar öz savadlarını göstərmək istəyirlər və daim belli olmayan şeylər haqqında danışirlər. Süleymenovda aydın olmayan şeylər həqiqətən də var, bu isə onun həddən artıq savadlı olmasından irəli gəlirdi".

"Gil kitab" sırf maarifləndirici, təbliğedici kitabdır. O bizi bilmədiyimiz qədim Şərqi tarixini, onun əfsanə, rəvayət və mifologiyasını bilməyə vadar edir. "Gil kitab" tarixi hadisələrə yaddaşlarda canlandıraraq, əsrlərin dərinliklərində ilişib qalmış olub-keçmişləri dövrümüzə yenidən göz önünə gətirməyi nəzərdə tutan bir mənbədir. Əsərdə digər məsələlərlə yanaşı, əsasən skiflərlə bağlı bəhs olunur. Assuriya çarı Assarxodonun salnaməsində onlarla bağlı məlumatlar vardır. E. ə. VII əsrdə işqızlar İspakay adlı başçıları ilə birlikdə Xəzərin qərb sahillərindən, şəhərin Cənub qapılarında Assuriya və Babilistana hücum edir və bir neçə il ərzində oranı idarə edir. Bununla da O.Süleymenov "Vəhşi Səhra"yla bağlı elm üçün son dərəcə vacib və qiymətli nəticələrə imza atır. Onları aşağıdakı kimi ümumiləşdirmək mümkündür:

a) *Oğuz yazısının ən qədim abidələri bizim eraya aid Orxon-Yenisey abidələridir. Lakin O.Süleymenovun əsəri oğuzların tarixini eramızdan əvvəl XI əsərə aid etməklə daha da qədimləşdirir;*

b) *Skifşünasların çoxillik mübahisələrinə burada nöqtə qoyulur: skiflər Assuriyaya hücum edən türklərdir, yoxsa iranlılar?! Əlbəttə, oğuzlar! Oljas Süleymenovun əsəri bu məsələyə də birmənalı və həlledici cavab verir.*

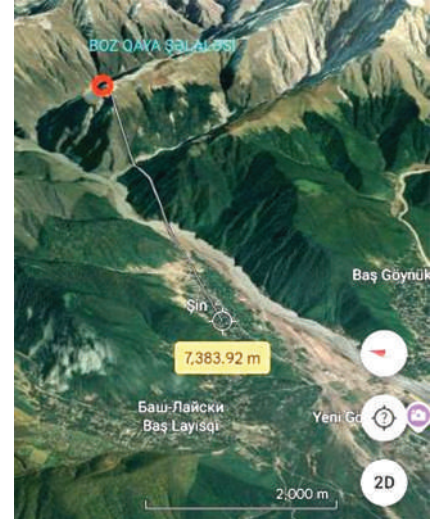
c) *skif adının "özümüz dövrə "iş-quz" kimi gəlib çatmaqla, həm də "iş-oğuz" (yaxud "iş-quz"), yəni iç oğuz kimi səslənməklə və tarixdə yer almaqladır.*

Məlum olduğu kimi, O.Süleymenovu bütün yaradıcılığı boyu türk və slavyan xalqlarının tarixi və etimologiyası maraqlandırmışdır. Onun "Az i Ya", "Sözün Kodu", universal "Min bir söz" etimoloji lüğətində sözün çoxsaylı və rəngarəng assosiasiyaları bərq vurmaqdadır. "Sözün Kodu" sanki universal "Min bir söz" etimoloji lüğət üçün prelüd kimi ortaya çıxmışdır. Onun araya-ərsəyə gəlməsi üçün Oljas az qala ömrünün böyük bir hissəsini sərf etmişdir. Müəllifin özü "Sözün Kodu"nu poema adlandırır. Bununla əlaqədar o, yapon tannası, yaxud dörd mısıralı fars rübaisinə - Şərqi poetikasına müraciət edir və hesab edir ki, onlar özündə daha böyük və zəngin məzmunu ehtiva edir. Biz gələcəkdə Oljas Süleymenovun digər çoxsaylı əsərlərindən gələn açıqlamalara nəzər salmaq fikrindəyik.

Nizami MƏMMƏDOV TAĞISOY
professor

Şəkiddə yeni şalələ qeydə alınıb

AMEA-nın Şəki Regional Elmi Mərkəzinin Ekoloji coğrafiya şöbəsinin əməkdaşı Elvin Qarayev tərəfindən 5 - 6 may 2025-ci il tarixlərində Şəkinin Şin kəndindən təxminən 7-8 km (hava xətti ilə) şimal-şərqdə yerləşən və əsas sel ocaqlarından biri olan Bırkaş (Salavat aşırımı ilə Böyük Qoruc dağları arası ərazi) qolu və eyni adlı dərədə ekoloji monitoring işləri aparılıb.

Çay yatağındakı gətirmə konuslarının həcmi, suyun səviyyəsi və digər ölçmələr zamanı suyun səviyyəsinin yüksəldiyi və gətirmə konuslarının həcmində artıq müəyyənləşdirilib.

Həmçinin Elvin Qarayev Böyük Qoruc dağının şimal yamacında baş verən səthi eroziya ilə bağlı tədqiqatlar apararkən sözügedən ərazidə (Şin kəndindən hava xətti ilə 7.3 km) heç bir elmi mənbədə qeyd olunmayan, dəniz səviyyəsindən 1290 metr hündürlükdə yerləşən və koordinatları 41°23'24" N, 47°10'51" E olan yeni şalələ qeydə alındığını söyləyib. Qeyd edib ki, hündürlüyü 18 metr, eni 1.05 metr olan şalələnin ətrafı boz qayalıq relyef olduğu üçün şalələyə Elvin Qarayev tərəfindən "Boz qaya şalələsi" adı verilib.

Şəki Regional Elmi Mərkəzinin Ekoloji coğrafiya şöbəsinin müdiri, coğ.ü.f.d. Qafqaz Ağabalayev vurğulayıb ki, şalələyə gedən yol çay yatağı boyu kanyonvari dərədən (hər iki tərəfində 2500-2700 hündürlükdə olan dağlar yerləşir) keçir, ətraf ərazilər zəngin meşə landşaftı ilə əhatə olunub. Bundan başqa sözügedən şalələnin suyundan nümunə götürülərək Şəki REM-də laborator şəraitdə yoxlamalar aparıldığını və tərkibində 18,9° C temperaturda 8.36 pH olduğuun müəyyənləşdirildiyini bildirib.

Q.Ağabalayev bildirib ki, bütün bunları nəzərə alaraq minerallarla zəngin içməli suyun və rəngarəng meşə landşaftının mövcud olduğu sözügedən ərazinin yüksək turizm potensialına malik olduğunu rahatlıqla söyləmək mümkündür.

ELAN-MÜSABİQƏ

A.A.Bakıxanov adına Tarix və Etnologiya İnstitutu

AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix və Etnologiya İnstitutu baş elmi vəzifəsini tutmaq üçün müsabiqə elan edir:

"Qərbi Azərbaycan tarixi" şöbəsi üzrə - 1 yer

Müsabiqə üçün tələb olunan sənədlər:

1. Kadrların şəxsi uçot vərəqəsi
2. Tərcümeyi- hal
3. Şəxsiyyət vəsiqəsinin surəti
4. Əmək kitabçasının surəti
5. Ali təhsil barədə müvafiq sənədlərin surəti
6. Elmi dərəcəni (elmlər doktoru, fəlsəfə doktoru) təsdiq edən sənədlərin surəti
7. Elmi adı (professor, dosent) təsdiq edən sənədlərin surəti
8. Fəxri adları, təltifləri və mükafatları (diplomların surəti)
9. Foto 4x6 - 4 ədəd
10. Elmi əsərlərinin siyahısı

Sənədlər müsabiqənin tələblərinə uyğun olaraq, elandan sonra 1 ay müddətinə aşağıdakı ünvana təqdim edilməlidir.

Ünvan: AZ-1143, Bakı şəhəri, H.Cavid prospekti, 115.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının əsas binası,

6-cı mərtəbə, 604-cü otaq.

Telefon: (+99412)539-36-72

Redaksiya heyəti:

İsa Həbibbəyli, Dilqəm Tağıyev, İbrahim Quliyev, Nərgiz Paşayeva, Rasim Əliquliyev, Tofiq Nağıyev, İradə Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, Arif Həşimov, Cəmil Əliyev, İsmayıl Hacıyev, Fuad Əliyev

Baş redaktor: Ağahüseyn Şükürov

Ünvan: AZ 1001, Bakı, İstiqlaliyyət küçəsi 30.
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Tiraj: 2000

Отвага во имя свободы и независимости

В НАНА состоялась республиканская научная конференция молодых ученых и исследователей

В Центральной научной библиотеке НАНА при совместной организации Министерства молодежи и спорта Азербайджанской Республики и Национальной академии наук Азербайджана состоялась республиканская научная конференция молодых ученых и исследователей "Наша роль в победе над фашизмом", посвященная 80-летию победы во Второй мировой войне.

Вначале прозвучал Государственный гимн Азербайджанской Республики. Минутой молчания была почтена память общенационального лидера Гейдара Алиева и сынов нашей Родины, пожертвовавших своими жизнями во имя территориальной целостности страны.

Открыв мероприятие вступительной речью, президент НАНА академик Иса Габиббейли подчеркнул, что в годы Второй мировой войны представители всех народов, населявших просторы бывшего СССР, продемонстрировали всему миру присущие им героизм, отвагу и любовь к Родине.

Героизм - важный опыт патриотизма

Говоря об участии азербайджанского народа в этой войне, руководитель НАНА сообщил, что наш народ внес огромный вклад в завоевание исторической победы над фашизмом, тысячи сыновей и дочерей страны героически сражались в боях, за отвагу, проявленную в ходе войны, они были удостоены звания Героя Советского Союза, а также были награждены различными орденами и медалями.

Академик Иса Габиббейли подчеркнул: "Считаю, что огромная роль республики в завоевании победы над фашизмом, проявленный азербайджанским народом ге-

роизм - это важный опыт с точки зрения развития идей патриотизма и азербайджанства".

По словам руководителя НАНА, народ, который с достоинством выдержал испытания тех лет, спустя годы под руководством Верховного главнокомандующего Ильхама Алиева и благодаря отваге и героизму Национальной армии завоевал историческую победу во второй Карабахской войне и восстановил территориальную целостность страны.

Академик Иса Габиббейли отметил, что этими победами азербайджанский народ снискал известность во всем мире как народ, отличающийся своей верностью Родине и патриотизмом.

Наша роль в победе над фашизмом

После возвращения великого лидера Гейдара Алиева к власти по требованию и желанию народа, продолжил академик, ветеранам войны уделялись особое внимание и забота, общенациональным лидером были подписаны государственные документы и приняты важные решения, нацеленные на доведение фактов о героической истории азербайджанского народа до будущих поколений.

Руководитель НАНА подчеркнул, что наш народ глубоко чтит светлую память героев, погибших

во время Второй мировой войны.

В заключение своего выступления академик Иса Габиббейли отметил значение мероприятия с точки зрения укрепления связей НАНА с Министерством молодежи и спорта АР, ведущими молодежными организациями страны, а также с Организацией ветеранов войны, труда и Вооруженных сил Азербайджанской Республики, и реализации совместных с этими структурами проектов, и пожелал успехов работе конференции.

Затем выступила заместитель министра молодежи и спорта Индира Гаджиева, которая сообщила, что молодежная политика, фундамент которой заложил общенациональный лидер Гейдар Алиев, сегодня успешно проводится под руководством Президента Ильхама Алиева.

Сказав, что испокон веков азербайджанский народ отличался героизмом и воинственностью, заместитель министра добавила, что и в древние времена, и в годы Второй мировой войны, и в современный период наш народ демонстрировал и демонстрирует отвагу во имя свободы и независимости Родины: "Азербайджанский народ защищает свою свободу и национальную идентичность не только на поле боя, но и в сфере культуры, науки и искусства. И сегодня героический дух народа играет важную роль в воспитании молодых поколений в патриотическом духе".

Славный путь воинов

На конференции также выступили председатель комитета Милли Меджлиса по делам молодежи

и спорта Шахин Исмаилов, председатель Организации ветеранов войны, труда и Вооруженных сил Азербайджана полковник Джалил Халилов и председатель Совета молодых ученых и специалистов НАНА доцент Эльмир Бабаев. Они говорили о сущности фашизма, направленного против всего человечества, значении Дня Победы - 9 Мая, причинах и итогах войны, роли Азербайджана в завоевании Победы, героизме и отваге нашего народа.

Затем конференция продолжила свою работу в секционных заседаниях. Молодые ученые и исследователи, обучающиеся на ступенях бакалавриата, магистратуры и докторантуры, представили 35 научных докладов.

На мероприятии были заслушаны доклады на такие темы, как "Славный боевой путь Ширина Шукророва", "Вторая мировая война: исследования, связанные с борьбой международных сил за бакинскую нефть", "Роль Азербайджана в победе над фашизмом во Второй мировой войне", "Вклад академика Юсифа Мамедалиева в победу над фашизмом (по материалам Национального музея истории Азербайджана)", "Боевой путь артиллериста Мехти Мехтиева", "Вторая мировая война и Азербайджан" и т.д.

Отметим, что целью проведения конференции было обсуждение научно-исследовательских работ, которые ведутся молодыми учеными и исследователями, обучающимися на ступенях бакалавриата, магистратуры и докторантуры, и стимулирование их научного творчества.

Расширяя сотрудничество с Springer Nature

стр. 10 ➡

Паспорт научного творчества

стр. 11 ➡

Запретить нельзя исследовать

стр. 11 ➡

A scientific session on the topic "Archaeological and Anthropological Research in Azerbaijan: Results and Perspectives"

page 12 ➡

Расширяя сотрудничество с Springer Nature

Один из приоритетов НАНА - активное представление азербайджанской науки в международном научном пространстве

Президент НАНА академик Иса Габиббейли встретился с вице-президентом издательства Springer Nature по Восточной Европе Александром Бирюковым. В своем выступлении глава НАНА сообщил, что в этом году НАНА исполняется 80 лет, за истекший период она сыграла важную роль в развитии нашей страны и превращении науки в часть общественной жизни.

Рассказав гостю о научных реформах, академик отметил, что сегодня в НАНА ведутся исследования в сфере гуманитарных и общественных наук, а также сейсмологии.

В последние годы, продолжил руководитель НАНА, одним из приоритетов является обеспечение более активного представления азербайджанской науки в международном научном пространстве, и сотрудничество с издательством Springer Nature может внести весомый вклад в расширение деятельности в данном направлении. Академик Иса Габиббейли подчеркнул, что выпуск монографий и научных статей наших ученых в таком влиятельном издательстве приведет к повышению авторитета отечественной науки в мире и росту числа цитирований.

Помимо этого, стороны обсудили вопросы, связанные с изданием в Springer Nature научно-популярной книги о НАНА и монографии, посвященной жизни и творчеству гениального азербайджанского поэта Низами Гянджеви.

В ответном слове Александр Бирюков сообщил, что Springer Nature предоставляет открытый доступ (Open Access), посредством которого и авторы, и читатели могут ознакомиться с изданными трудами, обеспечивается сохранение авторитета науки в обществе. Он также рассказал о возможностях издательства, правилах приема статей в журналы, требованиях к изданию монографий и т.д.

В ходе встречи были обсуждены перспективы совместной деятельности в сфере гуманитарных и общественных наук.

Гостю были преподнесены подарки, были сделаны фотографии на память. Далее представитель издательства Springer Nature ознакомился со зданием Президиума НАНА.

Во встрече также принимали участие генеральный директор Института систем управления МНО академик Али Аббасов, проректор Бакинского инженерного университета членкор НАНА Агаси Меликов, а также заведующие отделами Президиума НАНА - по внешним связям и работе с международными организациями доктор философии по биологии, доцент Эмира Ализасева, по связям с общественностью, печати и информации доктор философии по филологии, доцент Агагусейн Шукюров и электронной академии доктор философии по математике, доцент Фариз Иманов.

Устанавливая литературные связи

Подписан договор о сотрудничестве между азербайджанскими и румынскими учеными

19 мая в Институте литературы имени Низами Гянджеви Национальной академии наук Азербайджана состоялась встреча с известным румынским поэтом, президентом Международной академии имени Михая Эминеску профессором Ионом Диаконеску.

В ней принимали участие президент НАНА, директор Института литературы академик Иса Габиббейли, посол Румынии в Азербайджане Василе Соаре, председатель Свободного профсоюза НАНА доктор философии по политическим наукам Сянан Гасанов, секретарь Союза писателей Азербайджана (СПА) по международным связям Салим Бабуллаоглу и т.д.

Первая встреча

В своем выступлении академик Иса Габиббейли сообщил, что эта встреча является первым после восстановления независимости Азербайджана шагом в сфере установления научных и литературных связей НАНА с Румынией, цель встречи - ознакомление с творчеством профессора Иона Диаконеску, а также подписание договора о сотрудничестве с Международной академией имени Михая Эминеску (МА).

Академик Иса Габиббейли отметил, что хотя в годы советской власти деятели науки и представители румынской интеллигенции приезжали в Азербайджан, эти визиты не были постоянными, договор о научном сотрудничестве не был заключен и после восстановления независимости. Руководитель НАНА подчеркнул, что МА - одна из влиятельных организаций Румынии и Европы в целом, она сотрудничает со многими научными структурами мира, ежегодно организует поэтические фестивали, издает книги, монографии и научные журналы.

Сказав, что договор о сотрудничестве станет первым мостом в налаживании научных связей между нашими странами, глава НАНА добавил, что читатели уже знакомятся с творчеством румынских писателей и поэтов, Салим Бабуллаоглу перевел на азербайджанский язык сборник из-

бранных стихов Иона Диаконеску "Müshabihə" ("Интервью"). Говоря о сборнике, в котором собраны 35 произведений автора, академик сообщил, что в творчестве поэта находят отражение литературные процессы, происходящие в Европе в последние годы, и хотя в творчестве поэта наблюдаются элементы натурализма, он в большей степени является одним из современных представителей сюрреализма.

Затем руководитель НАНА поздравил Диаконеску с получением медали Мухаммеда Физули, учрежденной СПА, и рассказал гостю об истории, выдающихся руководителях и сотрудниках, сферах деятельности руководимого им Института литературы имени Низами Гянджеви, а также об исследованиях литературы тюркского мира, венгерской и болгарской литературой, литературой народов Востока.

Перспективы для сотрудничества

"Встреча и подписание договора, - продолжил академик, - даст возможность изучать и литературное творчество проживающих в Румынии тюркских народов, стороны будут проводить совместные мероприятия, появятся перспективы для подготовки совместных книг и статей".

Академик Иса Габиббейли преподнес гостю памятные подарки по случаю 80-летнего юбилея НАНА, а также изданную в академии книгу о Мухаммеде Физули

и "Антологию азербайджанской литературы".

Выразив удовлетворение посещением НАНА, Ион Диаконеску подчеркнул значение развития связей в современный период и отметил, что руководимая им академия обладает правом выдвижения кандидатов на получение Нобелевской премии. Он также сообщил, что в следующем году МА выдвинет кандидатуру одного поэта из Азербайджана на получение Нобелевской премии. Гость поблагодарил академика Габиббейли за высказанные им оригинальные мысли о его творчестве и попросил написать "Предисловие" к следующей книге, которая будет издана на азербайджанском языке. Говоря о фестивалях, которые проводятся в возглавляемой им Академии, Ион Диаконеску рассказал о дальнейших планах, а также предложил провести в следующем году в Азербайджане фестиваль Физули-Эминеску.

Кроме того, он сообщил, что академик Иса Габиббейли награжден МА медалью "Михай Эминеску" и преподнес награду руководителю НАНА. Также Ион Диаконеску преподнес Василе Соаре золотую медаль и диплом "Посол культуры" МА, а он в свою очередь рассказал о развитии дипотношений между нашими странами.

После выступлений был подписан Договор о сотрудничестве между Институтом литературы имени Низами Гянджеви НАНА и Международной академией имени Михая Эминеску, который подписали руководители этих структур.

Паспорт научного творчества

Состоялось очередное заседание Ученого совета Института литературы

16 мая состоялось заседание Ученого совета Института литературы имени Низами Гянджеви НАНА, в котором приняли участие президент НАНА, директор Института литературы академик Иса Габиббейли, члены Ученого совета, сотрудники института.

Открыв мероприятие, академик Иса Габиббейли ознакомил всех с вопросами, стоявшими на повестке дня.

Вначале в связи с 75-летним юбилеем доктору филологических наук, профессору Низами Мамедову и с 60-летним юбилеем доктору филологических наук Атаами Мирзоеву были вручены Почетные грамоты института. Глава НАНА высоко оценил научную деятельность юбиляров и поздравил их от имени института и научной общественности. Затем он представил книгу "Мухаммед Физули: жизнь и творчество", которая была

подготовлена к печати под руководством доктора филологических наук Атаами Мирзоева на базе Сектора филологии Института литературы, отметив при этом, что это издание, которое является ценным научным вкладом в изучение наследия выдающегося поэта, - паспорт научного творчества автора.

Следующим на обсуждение был вынесен вопрос о Распоряжении Президента Ильхама Алиева от 4 апреля 2025 года "О праздновании 190-летия Сеида Азима Ширвани" и предстоящих задачах.

Академик Иса Габиббейли подчеркнул, что необходимо широко исследовать творчество выдающегося поэта-просветителя, и дал соответствующие поручения. В ходе дискуссии говорилось и об организации научной конференции, посвященной юбилею Сеида Азима Ширвани, проведении мероприятия и в Баку, и на родине поэта - в Шамахе.

Далее был рассмотрен вопрос, связанный с Распоряжением Президента Ильхама Алиева от 8 мая 2025 года "О праздновании 90-летия Фикрета Годжи", обсужден ряд

инициатив. Было предложено организовать в Институте литературы мероприятие, посвященное юбилею народного поэта, и провести научную конференцию на его родине - в Агдаше.

На заседании были даны поручения, связанные с изданием книг из серии "Паспорт мастера", посвященных жизни и творчеству обоих поэтов, освещением в печати результатов соответствующих исследований и подготовкой научных статей.

Кроме того, речь на мероприятии шла и о Распоряжении Президента Ильхама Алиева "О праздновании 150-летнего юбилея азербайджанской национальной печати". Почеркнув исключительную роль национальной печати в общественно-политической и культурной жизни республики и развитии просвещения, академик Иса Габиббейли рекомендовал провести в Институте литературы специальное мероприятие, посвященное

юбилею, а также продолжить работы по транслитерации журналов прошлого века.

Помимо этого, на заседании обсуждалась подготовка к творческому совещанию "Литературный процесс- 2024". В своем выступлении заведомо литературной критики доктор филологических наук Вагиф Юсифли представил список авторов, включенных в программу совещания, которое планируется провести в июне текущего года. В то же время, были заслушаны отчеты о зарубежных командировках сотрудников Института литературы.

Далее ученый секретарь института доктор философии по филологии Айгюн Багирли рассказала о текущих вопросах. Были рассмотрены и приняты соответствующие решения о назначении научных руководителей группы диссертантов и докторантов института, рекомендации к печати книг и монографий сотрудников научного учреждения, материалов конференций и т.д.

Запретить нельзя исследовать

Научные труды по немецким военнопленным - малоизвестные страницы советской историографии

Среди научных тем, которые были запрещены к исследованию в советское время - немецкие военнопленные. Это - малоизвестная страница истории Второй мировой войны. Справедливости ради следует отметить, что малоизвестной она была лишь в СССР.

В самой же Германии к изучению этого вопроса подошли с чисто немецкой основательностью и педантичностью: еще в 1957 году в ФРГ была создана научная комиссия по изучению истории немецких военнопленных. Так, по германским источникам, в Советском Союзе в плену было примерно 3 млн 150 тыс. немцев, из которых 1,1-1,3 млн не пережили плена. Советские источники называют существенно меньшую цифру. Порядок обращения с военнопленными на момент начала Второй мировой регулировала Женевская конвенция 1929 года, Германия ее подписала, СССР - нет.

В конце 1945 года Главное управление по делам военнопленных и интернированных НКВД СССР (ГУПВИ) владело империей из 267 лагерей и 3200 стационарных отделений. Пленные немцы добывали торф и уголь, восстанавливали Донбасс и ДнепрогЭС, Сталинград и Севастополь, строили московское метро и БАМ, добывали золото в Сибири. В Азербайджане они также были задействованы на стройках народного хозяйства и тяжелой металлургии. Последний немецкий пленный был отправлен в Германию осенью 1955-го, когда в СССР приехал с официальным визитом канцлер ФРГ Конрад Аденауэр. Последних иностранных эков провожали домой с духовым оркестром.

Об этом и о многом другом наш корреспондент побеседовал с заведующим отделом советского периода Азербайджана Института истории и этнологии НАНА доктором исторических наук, профессором Икрамом Агасиевым.

- Какое количество военнопленных, воевавших на стороне Гитлера, дает советская историография?

- В 1945 году, сразу же после окончания войны, Берия предоставляет Молотову справку, в которой называется цифра военнопленных - 2 млн 641 тыс. 246 человек. Из них 166 - генералы, 73 996 - офицеры, 2 млн 567 тыс. 084 - солдаты и унтер-офицеры.

- Большинство из них, конечно, немцы?

- Совершенно верно. Немцев среди военнопленных - 1 млн 855 тыс. 038 человек, на втором месте - японцы (639 635), далее - венгры (около 422 тыс.), румыны (120 тыс.), поляки (35 тыс.), итальянцы (20,5 тыс.), французы (15 тыс.) и другие - 174 тыс. В последнюю категорию вошли австрийцы, чехи, сербы, словены, молдаване, норвежцы, шведы, болгары, американцы, датчане, турки, сирийцы, португальцы, китайцы, бразильцы, англичане, цыгане и даже евреи (их было более 10 тыс.).

К слову, полтора миллиона солдат вермахта попали в плен уже после 9 мая, то есть после капитуляции Третьего рейха. Они были освобождены из плена западными союзниками и после возвращения Германии в советскую оккупационную зону были арестованы красноармейцами, официально внесены в списки политзаключенных, депортированы в СССР и провели там последующие годы в различных лагерях для военнопленных. Окончательная цифра по военнопленным к 1956 году выглядела так - 3 млн 486 тыс. 206, из них немцев - 2 млн 388.443. - Когда их стали привозить в Азербайджан?

- Согласно исследованиям азербайджанских историков, общее количество военнопленных, доставленных в Азербайджан во время Второй мировой войны и в послевоенные годы, составило 42 тыс. человек. Их привозили с территории РСФСР, подавляющее большинство пленных были ранеными, и многие из них умерли через какое-то время.

В Азербайджанской ССР функционировало 11 лагерей для военнопленных, которые

были разделены на пять категорий в зависимости от своих функций - женские, госпитали и реабилитационные, трудовые, лагеря приема и распределения (концентрационные) и трудовые батальоны.

- В каких населенных пунктах нашей страны были такие лагеря?

- В Баку, Гяндже, Мингячевире, Шеки, Сумгайите, Гейгёле, Хачмазе, Губе, Саатлинском и Сальянском районах. До сих пор там сохранились места захоронения пленных. Всего в нашей стране - 11 кладбищ немецких военнопленных, где по официальным данным, покоятся тела 2 тыс. 986 тыс. солдат вермахта. Кстати, Азербайджан был единственной республикой, где немецких военнопленных хоронили не в общей могиле, а каждого по отдельности и с указанием его идентификационного знака. Об этом мне рассказали чле-

ны делегации из Германии, которые приезжали в Баку почтить память своих соотечественников.

- На Южном Кавказе еще две республики. Там тоже были подобные лагеря?

- Да, и в Армении, и в Грузии были такие лагеря - Иреван, Леникан, Кировакан, Тбилиси, Сухуми, Кутаиси, Рустави, Боржоми, Очамчир.

- Все лагеря были строго режима?

- Нет, они также делились по категориям. Первая - пограничные лагеря строгого режима, вторая - тыловые лагеря общего режима (в них содержались только военнопленные немецкого происхождения), третья - бараки с относительно легким режимом для военнопленных других национальностей, и четвертая - лагеря особого режима для военнослужащих СС, СД и гестапо. Их охранял специальный конвой. В Азербайджане были лагеря, относящиеся только к первым трем категориям, спецлагерей не было. В целом, система внутренней деятельности лагерей военнопленных в Азербайджане не отличалась от существующей во всем Союзе и не могла отличаться, однако были различия по отношению к пленным: ни надзиратели, ни местное население не проявляли жестокости по отношению к военнопленным, отсутствовали репрессивные функции, а сотрудники, применявшие физическую силу к пленным, строго наказывались. Местное население по возможности оказывало помощь продовольствием.

- В лагерях было голодно?

- Что касается питания военнопленных, то в 1945 году Госкомитет обороны СССР принял постановление, согласно которому во всех лагерях для военнопленных устанавливалась норма питания, в сутки каждому пленно-

му выдавалось 90 г вермишели, 10 г рыбы, 15 г сала, 15 г жира, 30 г соли, 600 г картофеля и 320 г овощей. Дополнительный пай выделялся тем, кто работал на крупных строительных объектах. Иногда, учитывая здоровье пленников, их отправляли на работу в склады с едой и фруктами и овощами, чтобы они могли там получать дополнительное питание.

Однако питание, медицинское обслуживание и жилье не соответствовали санитарным нормам, потому среди военнопленных были широко распространены инфекционные заболевания (туберкулез, дизентерия, плеврит и др.).

- Известно, что немецкие военнопленные участвовали при строительстве Дома правительства в Баку...

- Да, около 150 немецких военнопленных - и рабочие, и инженеры-строители. Среди них были высококвалифицированные специалисты в области науки и техники, по официальным советским данным, это - 111 докторов физико-математических, технических и химических наук, 572 инженера по машиностроению, 275 инженеров и архитекторов-строителей, 216 электриков, 156 химиков и др. специалисты. Всего во всех лагерях МВД СССР было задействовано 2 тыс. высококвалифицированных кадров, которые выдвинули 350 инновационных технических предложений.

Однако некоторые военнопленные, несмотря на то, что находились в плену, еще не извлекли уроков из своего прошлого и не отказались от национал-социализма. В апреле 1947 года в одном из лагерей, расположенном в Сумгайите, они создали подпольную фашистскую организацию "Союз Рейна-Вестфалии", которая впоследствии была разоблачена МВД и по решению Военного трибунала войск НКВД были приговорены к различным срокам (от 8 до 25 лет лишения свободы).

В том же 1947 году в Азербайджане была разоблачена еще одна подпольная организация военнопленных, так называемый "Секретный суд", которую возглавлял бывший офицер гестапо Ганс Хефф. В целом, органами внутренних дел Азербайджана удалось выявить среди пленных 120 человек, ранее служивших в спецслужбах третьего рейха.

- Когда военнопленные стали покидать лагерь и возвращаться на родину?

- В августе 1945 года Госкомитет обороны СССР принял постановление об освобождении и возвращении на родину 708 тысяч военнопленных рядовых и унтер-офицеров, это касалось только больных и инвалидов. А массовое освобождение началось с 1947 года. В первую очередь они выпускали военнопленных, которые переходили на антифашистские и социалистические позиции, затем - добросовестно трудившихся, хронически больных и нетрудоспособных. Всего к 1 января 1950 года из плена в СССР было освобождено 3 млн 465 тыс. 399 человек. Через год в лагерях оставалось еще 20 тыс. 958 военнопленных, совершивших особо тяжкие военные преступления.

В Азербайджане отправка военнопленных на родину началась еще в 1945 году, однако она носила эпизодический характер, через год этот процесс стал осуществляться более активно, только с февраля по апрель 1947 года было отправлено 2 тыс. военнопленных - ослабленных, нетрудоспособных, имеющих хронические заболевания.

- Азербайджанская ССР потеряла в войне против фашизма более 300 тыс. своих граждан. Как вы думаете, почему, несмотря на такие потери, азербайджанцы проявляли милосердие к бывшему врагу?

- Наш народ не утратил человечности, чувства сострадания по отношению к военнопленным, тоже в определенной степени, жертвам той страшной мясорубки, и до сих пор хранит их могилы как память о той кровопролитной войне. Это - своего рода напоминание человечеству: конец фашизма бывает вот таким - беславие, бесчестие, крах и банкротство.

Галия АЛИЕВА

Идеалы ПОЭТА ЖИВЫ

Президент НАНА:
"Наш народ глубоко чтит творчество, личность, заслуги Бахтияра Вагабзаде"

В рамках Распоряжения Президента Ильхама Алиева "О праздновании 100-летнего юбилея Бахтияра Вагабзаде" при совместной организации Национальной академии наук Азербайджана (НАНА) и Международного фонда имени Махмуда Кашгари на Родине народного поэта, в городе Шеки, состоялось юбилейное мероприятие в честь знаменательной даты.

Торжественное празднование юбилея выдающегося поэта имеет большое значение с точки зрения воспитания будущих поколений в духе патриотизма и азербайджанства. Также это мероприятие является выражением большого почтения к творчеству, личности, заслугам Бахтияра Вагабзаде. Мы видим, как развивается земля, которая его взрастила, его Родина - город Шеки, видим её такой, какой желал видеть Бахтияр Вагабзаде, и всё это свидетельствует о том, что идеалы поэта живы. Об этом президент НАНА академик Иса Габибейли поделился в интервью, которое дал в ходе конференции, проходившей в Шеки в честь 100-летнего юбилея Бахтияра Вагабзаде.

Президент НАНА отметил, что уважение и почтение, которые сегодня оказываются искусству и творческим личностям в стране, одержавшей великие победы - это пример для молодых поколений, которые проливают свет на великое будущее Азербайджана, чтобы они росли, помня о наставлениях своих предшественников, в частности - Бахтияра Вагабзаде. Академик Иса Габибейли особо подчеркнул, что главным итогом конференции является именно это.

SCIENCE

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

A scientific session on the topic
"Archaeological and Anthropological
Research in Azerbaijan: Results and Perspectives"

On May 14, a scientific session titled "Archaeological and Anthropological Research in Azerbaijan: Results and Perspectives" commenced at the Main Building of the Azerbaijan National Academy of Sciences, organized by the Institute of Archaeology and Anthropology.

The event is dedicated to the 80th anniversary of the establishment of the Azerbaijan National Academy of Sciences.

At the beginning, participants viewed an exhibition showcasing significant artifacts discovered during recent research conducted by the Institute of Archaeology and Anthropology.

Opening the scientific session with an introductory speech, President of ANAS, Academician Isa Habibbeyli spoke about the importance of archaeological research in studying the ancient history of Azerbaijan. He emphasized that the main goal is to bring the ongoing research in this field up to the level of modern scientific requirements.

Academician Isa Habibbeyli noted that the new materials discovered as a result of the archaeological expeditions of the Institute of Archaeology and Anthropology opens up broad opportunities for future scientific research. He emphasized that in the modern period, the science of archaeology has entered a qualitatively new stage of development through its interaction with other scientific fields.

The President of ANAS said that, within the framework of structural reforms carried out in accordance with the renewed Academy model, a formal request was submitted to the Cabinet of Ministers to rename the Institute of Archaeology, Ethnography and Anthropology to the Institute of Archaeology and Anthropology. Based on this request, a decision was made by the Cabinet of Ministers, and the new institute was formed. Academician Isa Habibbeyli underlined that this decision is one of the important steps adopted at the state level. He emphasized that, in accordance with the demands of the modern era, new and

improved scientific and research structures, such as Islamic Period Archaeology, Ethnoarchaeology, Forensic Archaeology, Caspian Archaeology, and the Karabakh Archaeological Expedition were created within the institute by internal resources and existing staff units. "In the near future, it is also planned to establish an Archaeological Fund under the institute. These reforms not only form new, modern challenges for the institute, but also identify the implementation of fundamental and innovative scientific research in the fields of archaeology and anthropology in Azerbaijan as one of the main goals."

The head of ANAS mentioned that in recent years, the Institute of Archaeology and Anthropology has conducted large-scale archaeological research in various regions of Azerbaijan, including the territories liberated from occupation, and that numerous material and cultural monuments previously unknown to science have been discovered. He mentioned that he personally observed the work of the institute's archaeological expeditions in Naftalan city, the Goranboy district, Beshbarmag Mountain, as well as in Karabakh region. He also said that he plans to closely familiarize himself with the research carried out in Karabakh, Gazakh-Ganja, and southern regions. Academician Isa Habibbeyli underlined that the Presidium of ANAS has provided

archaeologists with drones and GPS devices and expressed confidence that the use of modern technologies will improve the quality and efficiency of archaeological research. He also pointed out that important steps have been taken to ensure transparency in the ongoing archaeological studies.

The scientist highly appreciated the recent measures taken to strengthen the institute's material and technical base and to expand archaeological research. He emphasized the importance of increasing the number of articles and monographs written based on archaeological materials and noted the necessity of publishing the institute's journal in a format that meets modern standards. Academician Isa Habibbeyli also highlighted the importance of international cooperation in archaeological research, stating that such collaboration is crucial for promoting Azerbaijani science globally.

Then, the Director of the Institute of Archaeology and Anthropology, PhD in History and Associate Professor Farhad Guliyev, stated that the map of archaeological monuments proves that our country has a rich history and culture dating from the Stone Age to the late middle Ages. He emphasized that our ancient history, spanning approximately two million years before the invention of writing, is studied based on archaeological research.

The director stated that during the Soviet era, archaeologists clarified several unclear issues of Azerbaijan history and, through new archaeological discoveries, revealed strong evidence of ancientness of our country's history. He emphasized that the first archaeological excavations in Gobustan, the ancient settlements reflecting the early farming culture in the Ganja-Gazakh region, archaeological findings in Mingachevir and Orenkala, and the discovery of the Azykh and Taghlar sites in Karabakh from the Paleolithic era, etc., all scientifically prove the existence of Azerbaijan's ancient history.

Farhad Guliyev stated that last year, 30 articles by the institute's staff were published abroad, and the number of international archaeological expeditions reached nine. He emphasized that thanks to close cooperation with several organizations, the institute actively participates in the study, registration, and preservation of our historical monuments in most regions of the country.

The director emphasized that one of the main tasks ahead is the operation of international expeditions in the liberated territories. He added that archaeological research in Karabakh will be carried out mainly on the following areas: the Bronze Age "Kurgan Field" and necropolis in Khojaly, the Imarat complex in Aghdam, the Middle Bronze Age Uzerliktepe settlement, the Azykh and Taghlar Paleolithic sites, the Fuzuli kurgans, and the Middle Ages Shahri Sharifan in Zangilan. He also highlighted the study of the material cultural heritage of Caucasian Albania.

At the scientific session, presentations were heard about research conducted last year by the staff of the Institute of Archaeology and Anthropology on the necropolises of Khojaly, Shamkir, Shahri Sharifan, Munjuglutepe, and Mardangoulu, the Second Memorial complex at Kharaba Gilan, the "Yukhari Bash" National Historical and Architectural Reserve, Asgaran Fortress, as well as studies carried out in Igdir Province of Türkiye, southeastern region of Azerbaijan, and other areas.

Academician Isa Habibbeyli met with Professor Aktoty Raimkulova

President of the Azerbaijan National Academy of Sciences, Academician Isa Habibbeyli met with the President of the Turkic Culture and Heritage Foundation, Professor Aktoty Raimkulova. During the meeting, issues of scientific cooperation and joint projects between ANAS and the Foundation were discussed.

During the meeting, discussions were held on the exhibitions, scientific conferences, and book presentations to be organized in 2026 on the occasion of the 100th anniversary of the First

Turkological Congress. Prospects for joint publications between the Academy

and the Foundation were also brought to the agenda.

The sides also exchanged ideas on carrying out joint scientific projects dedicated to the life and work of prominent figures of the Turkic world whose anniversaries will be celebrated in 2025-2026.

At the end of the meeting, Professor Aktoty Raimkulova expressed her gratitude to Academician Isa Habibbeyli for the warm and sincere meeting and expressed her belief that the implementation of joint scientific projects would further contribute to the development of the culture, literature, and language of the Turkic world.

Редакционная коллегия:

Иса Габибейли, Дильгам Тагиев, Ибрагим Гулиев,
Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев,
Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Ариф Гашимов,
Джамиль Алиев, Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул.Истиглалийат, 30, Президиум НАНА
e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000